

ANALIZA

Podążając za światowymi trendami – ewolucja poglądów polskich partii politycznych na temat Chin

Joanna Nawrotkiewicz

MAP!NFLUENCE
MAPPING CHINESE INFLUENCE IN CENTRAL EUROPE

NED | NATIONAL
ENDOWMENT
FOR
DEMOCRACY
SUPPORTING FREEDOM AROUND THE WORLD

ANALIZA

Podążając za światowymi trendami – ewolucja poglądów polskich partii politycznych na temat Chin

Joanna Nawrotkiewicz

PODĄŻAJĄC ZA ŚWIATOWYMI TRENDAMI – EWOLUCJA POGLĄDÓW POLSKICH PARTII POLITYCZNYCH NA TEMAT CHIN

Analiza

Wrzesień 2023

Autorka – Joanna Nawrotkiewicz

Cytowanie – Joanna Nawrotkiewicz, *Podążając za światowymi trendami – ewolucja poglądów polskich partii politycznych na temat Chin* (Praga, Association for International Affairs (AMO), 2023).

Niniejsza publikacja została przygotowana w ramach projektu **MapInfluenCE** (wcześniej znanego jako ChinfluenCE), który koncentruje się zarówno na chińskich, jak i rosyjskich wpływach w Europie Środkowej, w szczególności w państwach Grupy Wyszehradzkiej, tj. Czechach, Polsce, Węgrzech i Słowacji. Porównawczy charakter projektu umożliwia identyfikację strategii i taktyk stosowanych przez Chiny i Rosję oraz dostrzeżenie zbieżności i rozbieżności w ich podejściach. MapInfluenCE powstało z inicjatywy Stowarzyszenia Spraw Międzynarodowych (AMO) – praskiego ośrodka analitycznego zajmującego się polityką zagraniczną.

Przygotowanie niniejszego raportu było możliwe dzięki grantowi National Endowment for Democracy (NED).

Korekta – Albert Kozik

Skład – Zdeňka Plocrová

Druk – ON tisk, s.r.o.

ASSOCIATION FOR INTERNATIONAL AFFAIRS (AMO)

Žitná 27/608

CZ 110 00 Praha 1

Tel.: +420 224 813 460

info@amo.cz

www.amo.cz

© AMO 2023

ISBN 978-80-88470-38-0 (wersja drukowana)

ISBN 978-80-88470-37-3 (wersja pdf)

Spis treści

Podsumowanie	7
Wstęp i metodologia	9
Zjednoczona Prawica – Żonglerka nadzieją, sceptycyzmem i ostrożnością	11
Koalicja Obywatelska – Europejski punkt widzenia	14
Trzecia Droga – W opozycji do Chin	16
Konfederacja – Polski interes ponad wszystko	18
Lewica – Inicjatywa w ramach UE	21
Wnioski	24
Autorka	26
Na temat MapInfluenCE	27
Na temat AMO	28
Źródła	29

Podsumowanie

- Celem niniejszej analizy jest zbadanie stanowiska pięciu czołowych polskich ugrupowań politycznych – Zjednoczonej Prawicy, Koalicji Obywatelskiej (KO), Trzeciej Drogi, Konfederacji i Lewicy – w wybranych kwestiach związanych z Chińską Republiką Ludową (ChRL). Zagadnienia te obejmują: stosunki chińsko-rosyjskie po inwazji na Ukrainę, współpracę gospodarczą i ewentualne zależności na tym tle, łamanie praw człowieka, chiński udział w budowie infrastruktury krytycznej i technologii, a także sojusze polityczne Polski z UE i USA. Studium obejmuje okres przede wszystkim kadencji parlamentarnej w latach 2019–2023.
- W ciągu ostatnich czterech lat stosunki Polski z Chinami dynamicznie się zmieniały. Początkowo były one naznaczone napięciami spowodowanymi aresztowaniem pracownika Huawei, a następnie inicjatywami legislacyjnymi dotyczącymi infrastruktury krytycznej oraz krytyką polskiego rządu wobec zakończenia negocjacji w sprawie kompleksowego porozumienia inwestycyjnego (Comprehensive Agreement on Investment; CAI). Około 2021 r. stosunek Polski do Chin stał się bardziej pozytywny, wskazując na chęć do nawiązywania współpracy gospodarczej. Jednakże niejasne stanowisko Chin wobec wybuchu wojny w Ukrainie w 2022 r. zakłóciło ten kurs i doprowadziło do wzrostu podejrzliwości wobec Chin w Polsce, co negatywnie wpłynęło na stosunki bilateralne.
- Inwazja Rosji na Ukrainę została zdecydowanie potępiona przez całe spektrum polityczne w Polsce, choć bardziej złożone jest w tej kwestii stanowisko Konfederacji – niektórzy członkowie partii skrytykowali formę sankcji nałożonych na Rosję, a kilka osób otwarcie wyraziło nawet swoje poparcie dla działań Rosji. Biorąc pod uwagę zdecydowane antyrosyjskie nastroje w Polsce, niejednoznaczne stanowisko Chin w sprawie wojny doprowadziło do ogólnej zmiany poglądów partii na politykę zagraniczną wobec Pekinu. Chiny nie są już postrzegane jedynie jako partner gospodarczy, ale także coraz bardziej jako rywal systemowy.
- Większość ugrupowań na polskiej scenie politycznej nadal zdaje sobie sprawę ze znaczenia gospodarczego Pekinu i widzi w tym państwie potencjalnego partnera handlowego i źródło lokalnych inwestycji. Rosną jednak obawy o nadmierną zależność od chińskich towarów i technologii. Pandemia COVID-19 odkryła słabe punkty polskich łańcuchów dostaw, skłaniając do dyskusji na temat zmniejszenia zależności od innych państw i wspierania krajowego przemysłu. W związku z tym wszystkie największe ugrupowania

polityczne opowiadają się za przyjęciem strategii koncentrującej się na uniezależnieniu gospodarczym od Chin w istotnych sektorach.

- Łamanie praw człowieka w Chinach nie jest tematem, który poruszany jest często w polskiej debacie publicznej, ale wszyscy aktorzy na rodzimej scenie politycznej zdają sobie sprawę z jego istnienia. Polskie partie w dużej mierze uważają, że osiągnięcie niezależności gospodarczej w kluczowych obszarach jest konieczne, aby UE mogła podjąć w tej kwestii bardziej zdecydowane działania. Na tym tle wyróżnia się Konfederacja, której przedstawiciele sprzeciwiają się ingerencji w przypadki pogwałcenia praw człowieka i opowiadają się za utrzymaniem ściśle biznesowego podejścia do Chin.
- Zjednoczona Prawica opowiada się za wspólnym stanowiskiem Zachodu wobec Chin, jednak wyraźnie faworyzuje partnerstwo z USA. Polska przybiera analogiczne do Waszyngtonu stanowiska w kwestiach geopolitycznych, takich jak działania wobec Huawei, sieć 5G i status Tajwanu. Podczas gdy koalicja rządząca nie jest przeciwna współdziałaniu z UE, aby przeciwstawić się chińskiemu wpływowi, ich eurosceptyczne podejście i trwające obecnie konflikty ze wspólnotą europejską mogą znacząco wpływać na kształt współpracy.
- KO, Trzecia Droga i Lewica uważają UE za swojego podstawowego partnera geopolitycznego. Ugrupowania te utrzymują, że dzięki sojuszowi z UE Polska może zwiększyć swój wpływ na arenie międzynarodowej i być w stanie konkurować z Chinami czy USA, w tym celu powinna zaś dążyć do poprawy swojej pozycji w Europie. Jednakże współpraca z USA pozostaje kluczowa również z ich perspektywy. Podobnie jak Zjednoczona Prawica, ugrupowania te opowiadają się za opracowaniem wspólnej strategii Zachodu przeciwko Chinom, postrzegając konflikt w Ukrainie jako szerszą walkę pomiędzy demokracją a autokracją.
- Konfederacja odróżnia się od pozostałych grup opozycyjnych, stawiając na pierwszym miejscu pragmatyczną strategię skoncentrowaną na partnerstwach gospodarczych i utrzymywaniu bezkonfliktowych więzi ze wszystkimi państwami. Jednak ze względu na eurosceptyczne nastawienie niektórych członków, Konfederacja wykazuje niechęć do zacieśniania więzi w ramach UE.
- Pandemia COVID-19, a następnie konflikt ukraiński uświadomił polskim politykom potencjalne zagrożenia stwarzane przez Chiny na arenie międzynarodowej, co prowadzi z kolei do strategicznego ukierunkowania Polski na tle zmieniającej się dynamicznie sytuacji geopolitycznej.

Wstęp i metodologia

Począwszy od wyborów parlamentarnych w 2019 r. Polska stanęła w obliczu szeregu wyzwań, takich jak pandemia COVID-19, kryzys migracyjny wzdłuż granicy z Białorusią oraz następstwa wojny rosyjsko-ukraińskiej. Sytuacja była równie niespokojna wewnątrz. Polska była świadkiem polaryzacji społeczeństwa wokół wyników wyborów prezydenckich w 2020 r., odkrycia faktu szpiegowania polityków opozycji za pomocą oprogramowania Pegasus czy też wprowadzenia przez rząd kontrowersyjnych ustaw, jak chociażby „Lex Tusk”. Konflikty wywołane problemami z rządami prawa i eurosceptycyzmem Zjednoczonej Prawicy negatywnie wpłynęły na stosunki z UE, izolując Polskę na europejskiej arenie dyplomatycznej. Dążąc do uzyskania politycznej i gospodarczej siły przebicia, Polska szukała wsparcia u innych krajów, zawierając sojusze z Węgrami i Stanami Zjednoczonymi podczas kadencji prezydenta Donalda Trumpa. Jednocześnie nawiązała współpracę z Chinami w celu poszukiwania możliwości rozwoju gospodarczego.

Polsko-chińskie stosunki dyplomatyczne przeszły wiele zmian od okresu ich intensyfikacji w 2008 r. Jak udowadnia Alicja Bachulska w ramach projektu MapinfluenCE, początkowa faza „miesiąca miodowego” pomiędzy dwoma krajami w latach 2011–2017 r. przerodziła się w ochłodzenie stosunków.¹ W 2019 r. relacje chińsko-polskie wydawały się przechodzić najtrudniejszy dotąd okres. Wynikało to przede wszystkim z faktu aresztowania pracownika Huawei pod zarzutem szpiegostwa w styczniu 2019 r. oraz zainicjowania przez Polskę niekorzystnej dla Chin legislacji w zakresie budowy infrastruktury krytycznej (np. sieci 5G) kilka miesięcy później. W ostatnich miesiącach 2020 r. pojawiły się dodatkowe tarcia związane z negatywną oceną Polski w sprawie szybkiego zakończenia negocjacji wokół CAI, w odniesieniu nie tylko do jej postanowień, lecz także przede wszystkim braku koordynacji z USA oraz presji na podpisanie porozumienia przez Niemcy i Francję.

W latach 2017–2020 prawie połowa polskich respondentów zmieniła swoje poglądy dotyczące Chin, przy czym u większości opinia pogorszyła się.² W 2020 r. 41,5% Polaków oceniło działania polityczne Pekinu negatywnie, co uczyniło Chiny jednym z krajów najbardziej krytycznie ocenianych przez społeczeństwo.³ Tendencja ta utrzymała się zasadniczo wśród polityków i zwolenników wszystkich ugrupowań politycznych, z wyjątkiem wyborców Lewicy, którzy wykazywali znaczną polaryzację w swoich ocenach.⁴

Zmieniające się nastroje nie przełożyły się jednak na bardziej kategoryczne stanowisko polskiego rządu wobec Chin. Wręcz przeciwnie – wkrótce, około 2021 r., rząd zaczął zgłębiać możliwości współpracy gospodarczej z Pekinem i stosunki między państwami uległy poprawie.⁵ Z dużym optymizmem spoglądano na możliwe chińskie inwestycje, duże nadzieje wiążąc z położeniem geograficznym Polski, które mogłoby pomóc w uczynieniu kraju „bramą do Europy” dzięki rozbudowie m.in. portu przeładunkowego w Małaszewiczach. Jednakże inwazja Rosji na Ukrainę i niejednoznaczne stanowisko Chin w tej kwestii rzuciły cień na te plany. Od wybuchu wojny Polska

nieustannie wyraża poparcie dla Ukrainy, dlatego też niepewne stanowisko ChRL w tym konflikcie przyczyniło się do zmiany postrzegania Chin przez polski rząd, upatrujący w nich potencjalnego zagrożenia.

To sceptyczne stanowisko nie jest jednak reprezentowane przez inną ważną postać odpowiedzialną za polską politykę zagraniczną, prezydenta Andrzeja Dudę, który pozostawał niezmiennie entuzjastą Chin. Optymistyczne poglądy Dudy uwidaczniają się zwłaszcza w jego osobistym zaangażowaniu w rozmowy z przedstawicielami ChRL, np. na szczycie 17+1 w 2021 r. (pomimo że sześć innych krajów Europy Środkowo-Wschodniej delegowało ministrów spraw zagranicznych) lub podczas zimowych igrzysk olimpijskich w 2022 r., które Duda odwiedził jako jedyny przywódca demokratyczny.⁶ Po wybuchu wojny w Ukrainie biuro Dudy ujawniło również szczegóły rozmowy telefonicznej z przewodniczącym ChRL Xi Jinpingiem, koncentrującej się na pilnej potrzebie rozwiązania konfliktu.⁷

Chiny pozostają niemniej jednak stosunkowo rzadkim przedmiotem dyskusji polskich polityków. Niewielka waga, jaką przywiązuje się do tej kwestii w dyskursie publicznym, znajduje odzwierciedlenie w nieczęstych odniesieniach do tematów związanych z ChRL podczas sesji parlamentarnych. W Sejmie słowo „Chiny” pojawiło się na 60. z 80. posiedzeń, zatem w dwóch trzecich wszystkich sesji, lecz w 80. procentach przypadków termin ten został wspomniany tylko do pięciu razy w ciągu sesji. W Senacie słowo to pojawiło się z kolei na 31 z 65 posiedzeń (47%). Jednakże, podobnie jak w Sejmie, termin ten był najczęściej wymieniany do pięciu razy w ciągu jednego posiedzenia (80% przypadków). Odniesienia do ChRL były często pobieżne, bez dogłębnej analizy kluczowych aspektów relacji między oboma krajami.

Rosnąca świadomość przekształceń w układach geopolitycznych, widocznych choćby w zmianach polityki UE wobec Chin, stwarza pilną potrzebę sformułowania wszechstronnej strategii dla Polski. Dlatego też mające się odbyć w październiku 2023 r. wybory do parlamentu, organu odpowiedzialnego za uformowanie przyszłego rządu, a tym samym pośrednio także kształtowanie polityki zagranicznej Polski, będą miały kluczowe znaczenie dla przyszłej pozycji kraju na arenie międzynarodowej.

Z tego też powodu, aby uchwycić zmiany stanowiska wobec Chin w polskim środowisku politycznym, celem niniejszego opracowania jest zbadanie poglądów, jakie wobec ChRL wyraża pięć najpopularniejszych ugrupowań, które wybrano do analizy na podstawie ostatniej sondaży: Zjednoczona Prawica, Koalicja Obywatelska, Trzecia Droga, Konfederacja oraz Lewica.⁸ Badanie skupia się następujących kwestiach dotyczących ChRL: stosunki chińsko-rosyjskie po inwazji na Ukrainę, współpraca i potencjalna zależność gospodarcza, łamanie praw człowieka, udział w budowie infrastruktury krytycznej i rozwoju technologii oraz sojusze z UE i USA.

Analizie poddano opinie prominentnych polityków i członków partii dostępne dzięki stenogramom z posiedzeń parlamentu i komisji parlamentarnych, a także wypowiedzi medialne i treści opublikowane na Twitterze. Do czasu ukończenia raportu partie nie opublikowały swoich programów wyborczych na październikowe wybory. Jedyny wyjątek stanowi program wyborczy Konfederacji, który został uwzględniony w badaniu. Ramy czasowe opracowania obejmują okres od 13 października 2019 r. do 20 sierpnia 2023 r., pokrywając się w większości z obecną kadencją parlamentarną. W analizie przedstawiono jednak także wcześniejsze wydarzenia i źródła, jeśli są one konieczne dla kontekstu.

Zjednoczona Prawica – Żonglerka nadzieją, sceptycyzmem i ostrożnością

Pozostająca u władzy od 2015 r. Zjednoczona Prawica odpowiada za obecny kształt stosunków chińsko-polskich; była ona początkowo bardzo zaangażowana w kwestie ekonomiczne, później natomiast – coraz bardziej ostrożna w kontaktach z ChRL. Co ciekawe, prezydent Andrzej Duda, który jest blisko związany ze środowiskiem PiS, wyróżnia się jako główny orędownik pozytywnych relacji z Chinami, co sugeruje dwoistość stanowisk w ramach rządów PiS. Ponieważ jednak to przede wszystkim rząd odpowiada za kształt polityki zagranicznej, wpływ Dudy na kierunek obrany przez PiS jest ograniczony.

Zmiany nastawienia PiS wobec ChRL od 2015 r. podkreślają jego niestały i zależny od kontekstu charakter, który odzwierciedla wewnętrzne potrzeby polityczne w danym momencie. Wydarzenia związane z inwazją Rosji na Ukrainę jeszcze bardziej uwypukliły sprzeczne motywacje PiS – częste kwestionowanie wartości UE przez polityków tego ugrupowania kontrastuje z wezwaniem do spójności w stanowisku Zachodu, a chęć dwustronnej współpracy z Chinami stoi w sprzeczności z rosnącym naciskiem na niezależność gospodarczą.

OCZY ZWRÓCONE NA USA

Większość członków PiS reprezentowało wyważone podejście do Chin, które przerodziło się powoli w sceptycyzm. Ewolucja ta widoczna jest w przejściu PiS od strategii koncentrującej się na gospodarce do wyrażania wyraźnych obaw dotyczących budowy infrastruktury krytycznej przez chińskie firmy, zainteresowania bezpieczeństwem Tajwanu czy też sygnalizowana nieufności wobec roli Pekinu w konflikcie ukraińskim. Ta ostatnia kwestia miała zdecydowanie największy wpływ na nieprzychylnie nastawienie PiS do ChRL w ostatnim czasie. Jak stwierdził minister spraw zagranicznych Zbigniew Rau, temat ten zajmował pierwsze miejsce w dialogu politycznym z Chinami w 2022 r. Napięte stosunki z Rosją i Chinami są postrzegane jako zagrożenie dla bezpieczeństwa kraju, co prowadzi PiS do nawoływania do jedności Zachodu, ugrupowanie to dostrzega bowiem ograniczony wpływ polityczny Polski na globalną scenę polityczną. Jednak ze względu na trwający konflikt Polski z UE i niejednoznaczne podejście do prezydenta USA Joe Bidena, nie jest jasne, w jaki sposób realizacja poddana może zostać myśl o wypracowaniu wspólnego stanowiska wobec Chin.

Pomimo obecnych rozterek na dotychczasowe stanowisko PiS wobec Chin niezaprzeczalny wpływ miały Stany Zjednoczone – podczas prezydentury Trumpa w latach 2017–2021 PiS spotkał się nawet z krytyką ze strony polityków opozycji za wyjątkowo przychylne stanowisko wobec tego kraju. Aresztowanie pracownika

Huawei w 2019 r. było powszechnie interpretowane jako gest polityczny wspierający USA, wyróżniający się na tle innych krajów europejskich. Nastawienie to skutkowało także rychłym podpisaniem wspólnej amerykańsko-polskiej deklaracji w sprawie 5G, w Europie Środkowo-Wschodniej tempem ustępującej jedynie Rumunii, oraz w próbach prawnego wdrożenia unijnego zestawu narzędzi dla sieci 5G w celu uniknięcia zależności od „dostawców wysokiego ryzyka”.⁹ Premier Mateusz Morawiecki podkreślił znaczenie sojuszu z USA i argumentował, że partnerstwo to musi również obejmować wspólne stanowisko na inicjatywy dotyczące infrastruktury 5G.¹⁰

PiS wyraża obecnie solidarność z USA, uznając suwerenność Tajwanu, ale powstrzymując się od opowiadania się za pełną niepodległością. Stanowisko to uległo znacznemu wzmocnieniu w następstwie konfliktu w Ukrainie, a wielu polityków PiS tworzyło paralele między sytuacją na linii Rosja-Ukraina i Chiny-Tajwan. Podczas oficjalnej wizyty w USA Morawiecki podkreślił istotny związek pomiędzy wspieraniem Ukrainy a zapewnieniem autonomii Tajwanu.¹¹ Najdobitniejszą deklarację poparcia dla Tajwanu sformułował podczas jednego z posiedzeń Sejmu poseł Waldemar Anzel, lider polsko-tajwańskiej grupy parlamentarnej. Stwierdził on, że „Demokratyczny Tajwan ma przed sobą wielką i wspaniałą przyszłość, o ile tylko będzie miał wsparcie zagranicznych przyjaciół. Polska była, jest i będzie wielkim przyjacielem Tajwanu”.¹² To niezachwiane poparcie dla USA jest powodem, dla którego posłowie PiS, w tym Witold Waszczykowski, wyrazili niezadowolenie z postulatów prezydenta Francji Emmanuela Macrona, opowiadającego się za autonomią polityczną UE w konfliktach niezwiązanych z jej bezpośrednimi interesami, co było w opinii niektórych nawiązaniem do kwestii Tajwanu.¹³ Morawiecki ocenił, że stanowisko to, w imię krótkoterminowych korzyści gospodarczych, naraża na szwank relacje z USA, jednocześnie pogłębiając zależność Europy od Chin.¹⁴

Jak wspomniano wcześniej, opowiadając się za jednością Zachodu, PiS nie oferuje żadnego pomysłu na jej realizację. Niektórzy posłowie uważają, że stosunki UE-Chiny mogą rozwijać się dynamicznie tylko wtedy, gdy ChRL będzie wywierać presję na Rosję, aby wycofała się z Ukrainy.¹⁵ W tym kontekście Waszczykowski sugeruje, że sankcje UE są skuteczne i są powodem, dla którego Chiny powstrzymały się od bezpośredniej pomocy wojskowej dla Rosji. Opowiada się za nałożeniem podobnych sankcji na Białoruś, co miałyby zniechęcić ChRL do dostarczania broni do Rosji za pośrednictwem tego kraju.¹⁶ Pomimo uznania wpływowej roli Chin – jak podkreślił Morawiecki w jednym z wywiadów – członkowie PiS pozostają sceptyczni co do ich potencjału jako mediatora ze względu na postawę prorosyjską i antywolnościową.¹⁷

Jedynym skrajnie negatywnym głosem wobec Chin jest w PiS głos Antoniego Macierewicza. Wyraził on przekonanie, że Chiny, drugie po Rosji, stanowią poważne zagrożenie dla światowego bezpieczeństwa. W związku z tym twierdził też, że Polska powinna unikać przekształcenia w platformę dla ekspansji chińskich wpływów w Europie.¹⁸ Wydaje się również, że jest przeciwny współpracy z UE w kwestiach związanych z ChRL, a w 2022 r. wyraził opinię, że Niemcy „są otwarte” na współpracę z Rosją i Chinami w celu „zniszczenia Polski i Ukrainy”.¹⁹ W podobnych sprawach Macierewicz nie ma jednak znaczącego wpływu na stanowisko koalicji.

WZRASTAJĄCE BARIERY

Do niedawna PiS miał optymistyczne ambicje zacieśniania więzi z Chinami, w czym widział sposób na wzmocnienie swojej siły ekonomicznej i zwiększenie znaczenia Polski w UE. W 2021 r. to przyjazne stanowisko było widoczne w poparciu formatu 17+1 przez prominentnych członków partii.²⁰ Jednak rosnące stopniowo wątpliwości wobec ChRL doprowadziły do wypracowania bardziej zniuansowanego podejścia, czego przykładem jest postawa byłego ministra rolnictwa, Jana Krzysztofa Ardanowskiego. Choć niegdyś skłaniał się on ku zacieśnianiu więzi z tym krajem, ostrzegł w 2019 r. przed bezkrytycznym podejściem do „mitycznych” Chin, „na które tak wszyscy patrzą z nadzieją na zwiększenie zakupów z ich strony”, podkreślając niekorzystne warunki współpracy narzucone przez ten kraj.²¹

Ten pojedynczy początkowo pogląd podzielała wkrótce większość członków partii. W obliczu eskalacji napięć geopolitycznych spojrzenie PiS na chińskie wpływy w polskiej gospodarce zmieniło się na bardziej pragmatyczne, oparte na ostrożnym rozważaniu ryzyka.²² Podczas gdy dążenie do zysków ekonomicznych pozostaje priorytetem, obecnie członkowie partii wyrażają obawy o możliwe konsekwencje wynikające z inicjatyw takich jak BRI czy innych projektów infrastrukturalnych na dużą skalę. W związku z tym członkowie PiS opowiadają się za pobudzeniem przedsiębiorczości, implementacją zmian legislacyjnych w celu ochrony rynku przed nieuczciwą konkurencją oraz dywersyfikacją łańcuchów dostaw, szczególnie w kluczowych sektorach.²³ Morawiecki uznał zmniejszanie przez UE gospodarczego uzależnienia za „kolejne wielkie wyzwanie na nadchodzące lata”.²⁴ Niektórzy członkowie PiS uważają, że osiągnięcie tego celu umożliwi krajom UE asertywne stanowisko w kwestii łamania praw człowieka w ChRL i nakładanie ograniczeń na firmy wykorzystujące pracę przymusową.²⁵

Koalicja Obywatelska - Europejski punkt widzenia

Za przebudzenie stosunków chińsko-polskich około 2008 r. odpowiadała koalicja Platformy Obywatelskiej (PO) z Polskim Stronnictwem Ludowym (PSL), rządząca krajem w latach 2007–2015. To ona zacieśniła stosunki dyplomatyczne z ChRL i aktywnie uczestniczyła w różnych przedsięwzięciach gospodarczych. To zaangażowanie doprowadziło w szczególności do wypracowania formatu 16+1, którego pierwsze spotkanie odbyło się w Warszawie w 2012 roku. Jednakże, podobnie jak obecnie, rząd często zmagał się z brakiem kompleksowej strategii i dobrze zdefiniowanych oczekiwań wobec ChRL.

Z czasem PO, a za nią KO, przyjęła w swoich interakcjach z Chinami ostrożniejsze podejście. Utrzymując zaangażowanie we współpracę gospodarczą, KO coraz częściej zwraca uwagę na potencjalne niebezpieczeństwa i rozbieżności w wartościach obu państw. KO, silnie związana ze wspólnotą europejską, opowiada się za przemyślanym i spójnym podejściem politycznym do ChRL. Zachowuje jednakże dyskrecję, jeśli chodzi o kwestie sporne w stosunkach bilateralnych, przyjmując wyważoną postawę, pozwalającą na rozwijanie potencjalnych kontaktów dyplomatycznych. Stanowisko to podkreśla dążenie KO do harmonizacji interesów gospodarczych, wartości politycznych i partnerstw regionalnych w szerszym kontekście strategii polityki zagranicznej.

ZJEDNOCZONA UNIA

KO stosunkowo rzadko odnosi się do zaangażowania Chin w wojnę rosyjsko-ukraińską, ale jej czołowi przedstawiciele są zgodni co do negatywnej roli, jaką odgrywa w niej Pekin. Tomasz Grodzki nazwał Chiny „cichym graczem” w konflikcie. Podczas spotkania z ambasadorem Chin w Polsce, Sun Linjiangiem, Grodzki wezwał do bezpośredniego potępienia agresji Rosji na Ukrainę, twierdząc, że zakłóca ona wiele sektorów, takich jak gospodarka i bezpieczeństwo energetyczne.²⁶ W podobnym tonie wypowiedział się Radosław Sikorski.²⁷ W swoim przemówieniu na kongresie PO w 2022 r. Sikorski podkreślił potencjalną rolę Pekinu w konflikcie, wynikającą z możliwości i pozycji tego kraju.²⁸ Sikorski nie zachęca jednak ChRL do mediacji w konflikcie, a raczej odstrasza od udzielania Rosji wsparcia wojskowego.²⁹

Członkowie KO opowiadają się za tworzeniem sojuszy z krajami zachodnimi, w szczególności z UE, aby stworzyć wspólnie opozycję do Chin. Jeszcze przed wybuchem wojny rosyjsko-ukraińskiej Donald Tusk mocno podkreślał potrzebę unijnej jedności, twierdząc, że tylko dzięki spójnej polityce UE państwa członkowskie mogą wywierać znaczący wpływ na sprawy międzynarodowe obok USA i Chin.³⁰ W związku z tym KO często krytykowała PiS za jego eurosceptyczną postawę i uwikłanie w konflikty z UE, które, jak twierdzą politycy pierwszej partii, osłabiają pozycję Polski na arenie międzynarodowej.

W 2020 r. Danuta Hübner opowiedziała się za tym, aby UE nie sprzymierzała się wyłącznie z Chinami lub USA, choć przyznała, że wyzwania wynikające z wzajemnej niechęci stawiają wspólnotę w niewygodnej pozycji.³¹ Inni politycy KO również zalecają ostrożność, ale wskazują równocześnie na potrzebę zainicjowania wewnętrznych dyskusji dotyczących np. kwestii Tajwanu, zwłaszcza biorąc pod uwagę bliskie relacje Polski z USA i znaczący wpływ konfliktu ukraińskiego na tę kwestię. Mimo to politycy KO generalnie preferują zachowanie obecnego statusu wyspy, jednocześnie apelując o ochronę Tajwanu w przypadku potencjalnej inwazji lub opowiadając się za jego reprezentacją w instytucjach międzynarodowych.³²

ZA STRATEGICZNĄ NIEZALEŻNOŚCIĄ

Stanowisko KO w sprawie współpracy gospodarczej z Chinami wynika z perspektywy, która uwzględnia zarówno potencjalne korzyści, jak i zagrożenia związane z zacieśnianiem więzi z tym państwem. Aspirując do zmniejszenia zależności od rosyjskich surowców i wprowadzenia energii odnawialnej, politycy koalicji wyrażają obawy dotyczące potencjalnych zagrożeń, w szczególności możliwości popadnięcia w zależność od ChRL, na przykład jako nieumyślny skutek dążeń Polski do przeprowadzenia zielonej transformacji. Aby wyjaśnić, jak mogłoby do tego dojść, europoseł Janusz Lewandowski podaje przykład pojazdów elektrycznych, których konstrukcja wymaga materiałów ziem rzadkich, takich jak lit i grafit – zasobów zdominowanych przez Chiny.³³ Jerzy Buzek wiąże również obawy z rozwojem odnawialnych źródeł energii, w tym paneli fotowoltaicznych, pomp ciepła i akumulatorów.³⁴ Co więcej, podkreśla znaczenie podnoszenia świadomości społecznej i tolerowania przez konsumentów wyższych cen produktów w celu uzyskania niezależności nie tylko w zakresie zielonej energii, lecz także farmaceutyków czy produkcji chipów.³⁵

Niemniej jednak, pomimo tych zastrzeżeń, KO uznaje znaczenie współpracy gospodarczej z Chinami. Podobnie jak w kwestiach politycznych, koalicja opowiada się za zjednoczonym frontem europejskim, twierdząc, że tylko dzięki wspólnemu wysiłkowi UE może stać się dla Pekinu równorzędnym partnerem.³⁶ Mimo to koalicja miała pewne wątpliwości co do kształtu CAI, zauważając nierozwiązane kwestie, takie jak potrzeba wprowadzenia nowych warunków współpracy z ChRL, zobowiązania Pekinu do przestrzegania zasad Światowej Organizacji Handlu i zliberalizowanych zasad dostępu do chińskiego rynku.³⁷ Mimo to przed decyzją UE o zawieszeniu ratyfikacji dokumentu Sikorski nazwał CAI „krokiem w dobrym kierunku”.³⁸

Zdaniem członków KO priorytetem powinno być zabezpieczenie polskiej gospodarki, w szczególności w zakresie rozwoju kluczowej infrastruktury, takiej jak sieć 5G, a Polska musi być przygotowana na potencjalne negatywne skutki, które mogą z tego wynikać.³⁹ Dlatego koalicja opowiada się za wzmocnieniem niezależności gospodarczej w obszarach, które mogą zostać zakłócone, w tym w szczególności w sektorze farmaceutycznym, którego zależność od Chin ujawniła pandemia.⁴⁰ Jest to dla KO szczególnie ważne, ponieważ wielu polityków podziela obawy związane z nieprzestrzeganiem w Chinach praw człowieka – może to zyskać na znaczeniu politycznym w przyszłości, zwłaszcza jeśli UE przyjmie bardziej asertywne stanowisko w tej kwestii, co koalicja popiera.⁴¹

Trzecia Droga – W opozycji do Chin

Głównym celem politycznym Trzeciej Drogi jest wzmocnienie globalnych wpływów Polski, przede wszystkim poprzez bliskie partnerstwo z UE. Jednak koalicja kładzie również nacisk na wypracowanie przez UE i USA wspólnego podejścia do autorytarnych mocarstw takich jak Chiny i Rosja. Chęć koalicji do zaangażowania się w konfrontację z niedemokratycznymi rządami odzwierciedla toczące się w niej dyskusje na temat praw człowieka, wartości demokratycznych i odpowiedzialnego zaangażowania międzynarodowego.

Stanowisko Trzeciej Drogi wynika z doświadczenia poszczególnych członków Polski 2050, spośród których część należała wcześniej do PO, a także z obserwacji PSL – partnera koalicyjnego rządu Platformy w latach 2007–2015. W efekcie, mimo że debaty dotyczące ChRL w ramach koalicji nie są częste, Trzecia Droga może korzystać ze wcześniejszego know-how, a na wielu płaszczyznach zgadza się z KO.

ZDERZENIE DWÓCH SYSTEMÓW

Członkowie Trzeciej Drogi postrzegają konflikt rosyjsko-ukraiński przede wszystkim jako część szerszej walki między reżimami autokratycznymi a światem demokratycznym, symbolizującej spór o wartości takie jak rządy prawa, demokracja i wolność słowa.⁴² Ta perspektywa odzwierciedla wewnętrzne obawy o polską praworządność, zatem koalicja tym chętniej podkreśla wagę wartości demokratycznych. Trzecia Droga docenia je nie tylko ze względu na ich aspekt moralny, lecz także jako fundament, na którym można budować strategiczne sojusze z innymi zachodnimi rządami.⁴³ Tę perspektywę ilustruje krytyka wysunięta przez posła Pawła Zalewskiego wobec kanclerza Niemiec Olafa Scholza, popierającego przejęcie przez chińską spółkę państwową COSCO znacznych udziałów w porcie w Hamburgu. Umowa, która zapewniła COSCO dostęp do niemieckiej, a poprzez to także europejskiej infrastruktury krytycznej, wywołała pod koniec 2022 r. kontrowersje zarówno w Niemczech, jak i poza krajem. Zalewski uważa, że tego typu działania są sprzeczne z asertywną postawą, którą Zachód powinien utrzymać, aby móc opierać się wpływowi ChRL.⁴⁴

Koalicja dąży do współpracy także z Amerykanami, zwłaszcza pod rządami Bidena, mimo świadomości pragmatycznych motywacji USA, np. osłabienia Rosji, kluczowego sojusznika Chin, w ramach przygotowań na potencjalny konflikt geopolityczny.⁴⁵ Generał Mirosław Różański, Dowódca Generalny Rodzajów Sił Zbrojnych w latach 2015–2016, zasugerował również, że wsparcie Amerykanów dla Ukrainy może stać się silniejsze w przypadku zagrożenia Tajwanu, co również implikuje praktyczne podejście USA.⁴⁶

Trzecia Droga uznaje Chiny za kluczowego gracza w staraniach o zakończenie wojny, a poseł Piotr Zgorzelski posunął się nawet do stwierdzenia, że ChRL jest jedynym państwem, które Rosja szanuje.⁴⁷ Członkowie partii zauważają, że podczas

gdy Pekin gospodarczo wspiera Moskwę, to Chiny zachowują dominację w ich stosunkach, stawiając na pierwszym miejscu własne korzyści.⁴⁸ Z tego powodu ChRL będzie dążyć do zakończenia konfliktu wyłącznie wtedy, gdy zagrozi on chińskim interesom. Dlatego też politycy Trzeciej Drogi wzywają do utrzymania niezachwianej postawy Zachodu wobec wojny, co może zmusić Pekin do ponownego rozważenia swojego poparcia dla agresywnych działań Rosji.

WAŻENIE INTERESÓW STRATEGICZNYCH

Analizując polsko-chińskie stosunki gospodarcze, koalicja Trzeciej Drogi kładzie największy nacisk na bezpieczeństwo narodowe. Kwestia ta stała się szczególnie wyraźna po zaobserwowaniu zależności Polski od chińskich towarów podczas pandemii COVID-19, szczególnie w sektorach takich jak farmaceutyki i półprodukty. Uznając te obawy za niebezpieczne, koalicja aktywnie opowiada się za dogłębnymi dyskusjami na ten temat na szczycie UE.⁴⁹ Podejście to ma na celu podjęcie działań na rzecz zrównoważenia potencjalnych słabości wynikających z takich powiązań gospodarczych.

Członkowie Trzeciej Drogi wyrażają ponadto zaniepokojenie uzależnieniem Polski od chińskich metali ziem rzadkich, których źródła trudno ich zdaniem zdywersyfikować.⁵⁰ Jednak poza względami pragmatycznymi zwracają również uwagę na powiązanie wydobycia tych surowców z pogwałceniem praw człowieka w Chinach (np. pracą dzieci) czy innymi wątpliwymi etycznie działaniami. Trzecia Droga argumentuje, że aspekt moralny ujawnia kontrast pomiędzy obowiązkami europejskich firm do zachowania przejrzystości i standardów etycznych a mniej wymagającymi regulacjami i środowiskiem, w którym działają ich chińscy konkurenci.⁵¹

W szerszym kontekście konkurencji na globalnej scenie politycznej członkowie koalicji wyrażają istotne obawy wobec trajektorii gospodarczej Polski w ramach rywalizacji pomiędzy Chinami a Stanami Zjednoczonymi. Grupa pozostaje wyczulona na potencjalne konsekwencje przyjęcia chińskich technologii, podkreślając tym samym znaczenie ostrożnego podejmowania decyzji w celu ochrony interesów narodowych Polski i utrzymania jej relacji z USA.⁵² W 2019 r. Zalewski zastanawiał się również nad przyszłością Centralnego Portu Komunikacyjnego w obliczu ostrzeżeń ze strony USA przed potencjalnym wykorzystaniem przez Chiny tego typu inwestycji jako dźwigni politycznej w krajach UE i NATO.⁵³

Konfederacja – Polski interes ponad wszystko

Konfederację charakteryzuje wykalkulowane podejście do spraw międzynarodowych, mające na celu – zdaniem członków partii – uzyskanie widocznych korzyści dla Polski. U podstaw programu partii leży doktryna „polityki wielowektorowej”, oznaczająca nawiązanie strategicznych relacji ze spektrum partnerów w celu zabezpieczenia interesów Polski i dążenie do uniknięcia nadmiernego uzależnienia od jakiegokolwiek pojedynczego sojusznika. Z tego powodu Konfederacja uznaje Pekin za kluczowego partnera gospodarczego dla Polski i opowiada się za zaangażowaniem dyplomatycznym charakteryzującym się uprzejmością i pragmatyzmem. Nie jest to jednak główne zainteresowanie grupowania, ponieważ jej program wyborczy z czerwca 2023 r. wspomina „Chiny” tylko raz – jako przykład kraju, który kontynuuje wydobycie węgla, kontrastując z europejskim zaangażowaniem w transformację energetyczną i potencjalnym osłabieniem UE w obliczu takiej konkurencji.⁵⁴

BUSINESS AS USUAL – WSZYSTKO PO STAREMU

Inwazja na Ukrainę wywołała znaczący wewnętrzny rozłam w Konfederacji wywołany stanowiskiem posłów Janusza Korwin-Mikkego i Grzegorza Brauna, którzy wyrazili swoje poparcie dla reżimu Putina.⁵⁵ Spowodowało to spadek poparcia społecznego dla całego ugrupowania i wkrótce prorosyjskie stanowisko zostało skrytykowane przez innych członków koalicji, którzy potępili wojnę i opowiedzieli się za integralnością terytorialną Ukrainy.⁵⁶ Jednak zaledwie kilka miesięcy później niektórzy przedstawiciele Konfederacji skrytykowali kształt sankcji nałożonych na Rosję. W 2022 r. część z polityków formacji dyskutowało o potencjalnych konsekwencjach takich ograniczeń dla cen energii i możliwych niedoborów w Polsce, wysuwając zastrzeżenia wobec potrzeby znoszenia „cierpienia w imię potępienia Moskwy przez Zachód”.⁵⁷ Braun i Korwin-Mikke opowiadali się za powrotem do normalnych relacji i zniesieniem sankcji, ponieważ są one szkodliwe dla Polski i korzystne dla Rosji.⁵⁸ Większość członków koalicji zauważyła jednak korzyści, jakie z sankcji czerpać mogą przede wszystkim Chiny, argumentowała zatem za ostrożnym doborem restrykcji, tak, aby nie wzmacniać Pekinu.⁵⁹ Jeszcze przed konfliktem przedstawiciele Konfederacji mieli obawy co do rosnącej zależności gospodarczej Rosji od Chin.⁶⁰ Posługiwali się w tym kontekście dobitnymi określeniami, wskazując, że nierówności gospodarcze między oboma krajami mogą potencjalnie przekształcić Rosję w „wasala”, „de facto kolonię”, przechodzącą nawet w formę „afrykanizacji”.⁶¹ Poseł Krystian Kamiński przewidział zawężenie politycznego pola manewru Moskwy wobec ChRL, wyczuwając wzrost dysproporcji sił i zasobów między nimi.⁶²

Ogólnie rzecz biorąc, Konfederacja postrzega konflikt ukraiński jako element szerszej rywalizacji między USA a Chinami. W związku z tym większość grupy opowiada się za tym, by Polska podejmowała w obecnej sytuacji ostrożne decyzje, szukając możliwości współpracy, ale unikając jednocześnie bezpośredniego zaangażowania politycznego.⁶³ Podejście to podlega jednak różnym interpretacjom wśród przedstawicieli partii. Poseł Krzysztof Bosak wzywa do jedności UE, podczas gdy poseł Robert Winnicki krytykuje pronijne i proamerykańskie stanowisko Morawieckiego, podkreślając, że Polska powinna wykroczyć poza członkostwo w NATO lub UE i aktywnie zabezpieczać swoje interesy na arenie międzynarodowej.⁶⁴ „Tylko ślepiec nie widzi ścierania się »pojazdów« imperialnych USA i Chin”, stwierdził Winnicki na Twitterze w 2018 roku, „tylko szalenięc ustawia swój kraj w roli zderzaka...”.⁶⁵ W kwestii stosunków międzynarodowych członkowie Konfederacji są powściągliwi i woleliby uniknąć tworzenia jakichkolwiek napięć. Dlatego wizyta na Tajwanie ówczesnej przewodniczącej Izby Reprezentantów Kongresu USA, Nancy Pelosi, została oceniona krytycznie i była postrzegana przez niektórych polityków partii jako potencjalnie zaostrowająca wrogość i prowadząca do dalszego pogarszania się globalnych stosunków dyplomatycznych.⁶⁶ Z kolei podczas posiedzenia Sejmu dotyczącego współpracy prawnej z Tajwanem w sprawach karnych poseł Artur Sosnierz opowiedział się za uznaniem niepodległości Tajpeju; stwierdził on, że obecne „logiczne szpagaty” dyplomatycznych interakcji bez oficjalnego uznania suwerenności Tajwanu nieumyślnie legitymizują „urojenia” KPCh.⁶⁷

Ponieważ politycznym credo Konfederacji jest ochrona wolności jednostki, politycy partii nie pochwalają ekstremalnej kontroli chińskiego rządu nad jednostką, która jest „niczym mrówka w wielkim mrowisku”, a także restrykcji w obszarach przekonań religijnych lub ograniczania wolności słowa.⁶⁸ Niektórzy członkowie przywołują również kwestie praw człowieka w Chinach, aby wyrazić swoje negatywne stanowisko wobec UE. W 2020 r. Sławomir Mentzen, jeden z liderów partii, stwierdził, że ChRL odniosła zarówno kulturowe, jak i polityczne zwycięstwo, skutecznie rozpowszechniając chińskie praktyki na całym świecie, tj. wprowadzanie ogólnonarodowej kwarantanny (lockdown) czy namierzanie ludzi za pomocą telefonów komórkowych.⁶⁹ W podobnym tonie wypowiedział się również Korwin-Mikke, który podzielił się swoimi poglądami na temat systemu Prüm II, ułatwiającego wymianę danych policyjnych, w tym zdjęć z kartotek policyjnych, w celu porównania ich z później pozyskanymi obrazami, np. z kamer CCTV. Korwin-Mikke argumentował, że podczas gdy wprowadzenie przez ChRL procedury skanowania twarzy było krytykowane jako symbol „ohydnych komunistycznych Chin”, to gdy UE podejmuje podobne środki, są one często uzasadniane względami bezpieczeństwa.⁷⁰

PRAGMATYCZNA NEUTRALNOŚĆ

Konfederacja dostrzega potencjał owocnej współpracy gospodarczej z Chinami, ale jednocześnie zaleca zabezpieczenie interesów polskiej gospodarki. Ważnym orędownikiem współpracy z ChRL jest Grzegorz Braun, który w przeszłości opowiadał się za budową „Fort Xi” zamiast „Fort Trump”.⁷¹ Polityk ten twierdzi, że chińskie projekty w Polsce stanowią cel politycznych manipulacji i ingerencji obcych sił, co

często uzasadniał niepowodzeniem budowy Kanału Śląskiego w 2016 r. Projekt został zawieszony po tym, jak po podpisaniu porozumienia o współpracy okazało się, że zakontraktowany wykonawca, China Harbour Engineering Company, znajduje się na czarnej liście Banku Światowego.⁷² Braun twierdzi jednak, że na niepowodzenie przedsięwzięcia wpłynęła interwencja ambasadora USA w Polsce.⁷³ Braun i inni entuzjaści bliższych więzi z Chinami podkreślają strategiczne położenie geograficzne Polski i wspierają ideę Centralnego Portu Komunikacyjnego w ramach BRI.⁷⁴ Politycy Konfederacji argumentują, że należy stworzyć przemyślane ramy legislacyjne, np. preferencyjne warunki podatkowe, aby przyciągnąć chińskich inwestorów. W lipcu 2022 r. Winnicki przypisał wyzwania stojące przed Polską w tej dziedzinie antychińskiej polityce rządu, która, jak twierdzi, odciągnęła chińskie firmy w kierunku innych krajów takich jak Węgry i Niemcy.⁷⁵

Pomimo pozytywnego stanowiska wobec chińskich inwestycji Konfederacja podkreśla znaczenie promowania samodzielności gospodarczej i ochrony polskiego rynku przed nadmiernym uzależnieniem od chińskich produktów. Na początku 2020 r., podczas sesji parlamentarnej, Winnicki zwrócił uwagę na brak jakiegokolwiek merytorycznej dyskusji na temat potencjalnego wpływu chińskiego lockdownu na polską gospodarkę i przedsiębiorców.⁷⁶ Członkowie partii opowiadają się za inicjatywami mającymi na celu uniezależnienie się w sektorach takich jak produkcja farmaceutyków czy dostawy surowców i półproduktów.⁷⁷

Lewica – Inicjatywa w ramach UE

Dołączenie do wspólnoty europejskiej za kadencji SLD symbolicznie przedstawia również obecne nastawienie Lewicy do UE. Partia ta nadal silnie opowiada się za integracją europejską i chce ją pogłębić poprzez ściślejszą koordynację polityki zagranicznej i bezpieczeństwa (w tym także na płaszczyźnie wojskowej).⁷⁸ Ponadto Lewica opowiada się za utworzeniem europejskiej służby kontrwywiadowczej w celu wzmocnienia autonomii Europy i zmniejszenia strategicznych zależności od USA.

Choć Lewica nie angażuje się w częste dyskusje na temat Chin, najpierw pandemia COVID-19, a następnie konflikt ukraiński wywołały wśród jej członków dyskusje na temat tego kraju. Pomimo krytycznej oceny roli Pekinu w wojnie Lewica wydaje się otwarta na ideę współpracy gospodarczej z ChRL. Przedstawiciele ugrupowania podkreślają jednak znaczenie wysiłków dyplomatycznych na rzecz renegocjacji i zmiany warunków takiej kooperacji. Jednocześnie Lewica akcentuje kluczowe zadanie, jakim jest złagodzenie zależności gospodarczej w różnych sektorach, dążąc do równorzędnego partnerstwa z Pekinem.

APEL O ZACIEŚNIENIE EUROPEJSKICH WIĘZI

Podobnie jak inne partie polityczne Lewica również postrzega sojusz rosyjsko-chiński jako potencjalne zagrożenie dla Zachodu, a tym samym dla bezpieczeństwa Polski.⁷⁹ Jej politycy postrzegają Chiny jako oczywistego partnera Rosji, dzielącego wspólną skłonność do ekspansji na obce terytoria przez prowadzenie „polityki imperialnej”.⁸⁰ Członkowie Lewicy podkreślają też, że chińskie przedsiębiorstwa pośrednio finansują rosyjskie wojsko, kontynuując działalność gospodarczą w Rosji pomimo trwającego konfliktu. Aby temu zapobiec, Andrzej Szejna, poseł i były wiceminister finansów, zaproponował wprowadzenie dodatkowego podatku dla chińskich przedsiębiorstw zaangażowanych w biznes w Rosji.⁸¹

Stanowisko Lewicy podkreśla sens wspierania wspólnoty narodów europejskich, której cele powinny wykraczać poza potrzebę tworzenia opozycji do Rosji i Chin. Partia podkreśla również pilną konieczność wzmocnienia więzi Polski z UE, szczególnie w odpowiedzi na działania PiS, które jej członkowie postrzegają jako podważanie międzynarodowej pozycji Polski. Jedność europejska jest ich zdaniem również konieczna, aby osiągnąć większą niezależność i zmniejszyć potrzebę strategicznego wsparcia ze strony USA. Ugrupowanie wyraża obawy dotyczące potencjalnej zmiany kierunku polityki geopolitycznej Waszyngtonu, który przesunie uwagę z Rosji na Chiny jako głównego przeciwnika, przez co Polsce może zabraknąć stabilnej pomocy USA w regionie. Samowystarczalność jest dla Lewicy kluczowa w obliczu nieprzewidywalnych sytuacji będących wynikiem wewnętrznej polityki amerykańskiej, co widać po osłabieniu stosunków transatlantyckich pod rządami Trumpa.⁸² Mimo tych obaw partia pozytywnie ocenia obecność amerykańskich sił zbrojnych w Polsce.⁸³

Jednak w kontekście silnej i zjednoczonej Europy przedstawiciele Lewicy od czasu do czasu wyrażają zastrzeżenia do niektórych działań UE. Poseł Maciej Konieczny, omawiając CAI, zwrócił uwagę na brak mechanizmów wywierania wpływu na politykę Chin w zakresie praw człowieka.⁸⁴ Ponadto Lewica wyraża zaniepokojenie „biznesowym” podejściem Francji i Niemiec do ChRL, postrzegając je jako szkodliwe dla szerszych interesów Europy.⁸⁵

POMIĘDZY ENTUZJAZMEM A WĄTPLIWOŚCIAMI

Udział w dyskusjach na temat współpracy gospodarczej z Chinami jest wśród członków Lewicy znikomy. Wyróżniającym się na tym tle głosem jest Andrzej Szejna, którego pozytywne wypowiedzi pojawiały się w chińskich mediach – m.in. chwalił on Komunistyczną Partię Chin w 100. rocznicę jej założenia i wskazywał na wspólne wartości, jakie dzieli ona z jego własnym ugrupowaniem.⁸⁶ Przed wybuchem wojny w Ukrainie Szejna utrzymywał optymistyczny pogląd na współpracę gospodarczą z Pekinem, argumentując, że priorytetowe traktowanie więzi gospodarczych z ChRL powinno być głównym punktem programu rządu. Podobnie jak inne ugrupowania polityczne, podkreślał on strategiczne położenie geograficzne Polski jako bramy do Europy, opowiadając się za rozbudową sieci transportowej w ramach BRI, zwłaszcza połączeń kolejowych.⁸⁷ Szejna dostrzegał potencjał współpracy także w innych dziedzinach, np. eksporcie surowej żywności, rozwoju infrastruktury, modernizacji technologicznej i zielonej energii.

Brak inicjatywy w tych obszarach sprawił, że Szejna konsekwentnie wyrażał rozczarowanie strategiami rządu. W 2021 r. skrytykował brak wsparcia dla lokalnych przedsiębiorców chcących wejść na chiński rynek, a w 2019 r. – planowane wówczas przepisy pośrednio wykluczające Chiny z udziału w budowie sieci 5G.⁸⁸ Jego zdaniem tego typu działania, napędzane presją polityczną ze strony USA, mogą mieć negatywne konsekwencje dla stosunków dwustronnych. Jego poparcie dla Chin nie było jednak bezkrytyczne. W wywiadzie z 2021 r. podkreślił znaczenie przemysłanego podejścia do tych relacji, biorącego pod uwagę sytuację na geopolitycznej szachownicy, wyjątkową dynamikę chińskiego rynku oraz obawy związane z własnością intelektualną i protekcyjną polityką rządu ChRL.⁸⁹

Inni członkowie Lewicy podzielają obawy dotyczące wpływów Pekinu i podkreślają pilną potrzebę przedsięwzięć mogących je ograniczyć, przy czym każdy z nich koncentruje się na innych aspektach problemu. Na przykład poseł Adrian Zandberg postrzega zależność technologiczną jako zagrożenie dla bezpieczeństwa i opowiada się za lokalną produkcją mikroprocesorów i procesorów.⁹⁰ Poseł Dariusz Wiczorek zwraca natomiast uwagę na kwestię osób fizycznych importujących elektronikę z Chin bez płacenia podatku VAT i ceł, co negatywnie wpływa na sytuację polskich firm importowych.⁹¹ Wiczorek wyraził również wątpliwości do ogłoszonej w listopadzie 2022 r. współpracy polskiej spółki ElectroMobility Poland z chińskim partnerem Geely w zakresie produkcji samochodów elektrycznych, wskazując na napięcia geopolityczne jako ryzyko dla powodzenia przedsięwzięcia.⁹² Ponadto posłowie Lewicy podkreślają obawy związane z zależnością farmaceutyczną od ChRL, co uwypukliła pandemia COVID-19, ujawniając słabości łańcuchów dostaw i niedobory podstawowych leków.

W rezultacie na Lewicy rozgorzały dyskusje na temat zmniejszenia zależności od Pekinu i stymulowania krajowej produkcji niezbędnych środków medycznych, co określano nawet mianem „bezpieczeństwa militarnego”.⁹³ Działania te są uważane za kluczowe w świetle nieprzewidywalnego charakteru decyzji politycznych Chin.

Wnioski

Polska jest świadkiem wyłaniania się wspólnych trendów w zakresie dyplomacji i działań na arenie międzynarodowej wśród partii z całego spektrum sceny politycznej. Inwazja na Ukrainę stanowiła punkt zwrotny dla wszystkich ugrupowań, wywołując dyskusję na temat Chin i ideologicznego rozłamu na arenie globalnej. Wraz z ewolucją sytuacji geopolitycznej i generalnym zwrotem Zachodu ku sceptycznemu podejściu do ChRL, podobny trend jest zauważalny również w Polsce.

Niemal każda przebadana partia polityczna podkreśla znaczenie wzmocnienia sojuszy zarówno z UE, jak i USA, aby przeciwstawić się chińskiemu wpływowi. Jednak ich różne perspektywy uwypuklają istniejące w tym względzie niuanse. W przeszłości PiS zawsze preferował Stany Zjednoczone jako głównego sojusznika strategicznego Polski, w wyniku czego w ostatnich latach partia wspierała USA w konfliktach z Chinami, takich jak napięcia wokół kwestii dotyczących Huawei i statusu Tajwanu. Jednocześnie, podczas gdy PiS opowiada się także za jednolitą polityką UE, konflikty Polski ze wspólnotą europejską osłabiły wiarygodność partii i pozycję samego kraju na arenie międzynarodowej. Sprzeczna postawa wobec głównych sojuszników Polski odróżnia PiS od centrowych i lewicowych partii opozycyjnych, które czynnie dążą do przywrócenia silnych więzi z UE, identyfikując ją jako niezbędnego sojusznika i naturalny wybór w geopolitycznych działaniach Polski.

Wśród partii opozycyjnych tylko Konfederacja różni się w tym stanowisku. Niektórzy jej członkowie przyjęli eurosceptyczne stanowisko, jednocześnie zachowując pragmatyczne podejście do polityki zagranicznej. Różnica perspektyw widoczna jest w niejednoznacznym stanowisku koalicji wobec Moskwy. Potępienie inwazji na Ukrainę skłoniło wszystkie grupy polityczne do ostrożnego podejścia do ChRL ze względu na jej sojusz z Rosją. Jednak stanowisko Konfederacji wobec Moskwy pozostaje nieco nieokreślone – członkowie partii kwestionują sankcje i tym samym ukazują wewnętrzną różnorodność głosów i stanowisk w sprawie wojny. W związku z tym opinia ugrupowania w sprawie Pekinu nie jest oczywista, nawet jeśli jasne jest jego stanowisko gospodarcze. W przeciwieństwie do innych partii, Konfederacja wydaje się być skłonna do utrzymania dotychczasowego stanu relacji bilateralnych, a nawet ich polepszenia. W związku z tym jej stanowisko w sprawie potencjalnego przyszłego przebiegu współpracy gospodarczej jest dość jasne.

Pomimo pewnych wątpliwości żadna z sił politycznych nie opowiada się za zerwaniem więzi gospodarczych z Pekinem. Wszystkie partie wyrażają jednak chęć do wspólnego dążenia do zmiany dynamiki współpracy z Chinami, a w efekcie – zmniejszenia deficytu handlowego Polski w tej relacji i stworzenia mechanizmów zapewniających sprawiedliwą wymianę handlową. Opowiadają się również za ustanowieniem autonomii w kluczowych sektorach, takich jak farmaceutyka, a także uznają, że niezależność gospodarcza jest niezbędna, jeśli Polska lub jej sojusznicy chcą sprzeciwić się naruszeniom praw człowieka w Chinach, co może skutkować osłabieniem stosunków dwustronnych, a nawet prowadzić do sankcji. Z kolei Kon-

federacja wydaje się mniej skłonna do zagłębiania w te kwestie, traktując je jako ingerencję w sprawy wewnętrzne, która mogłaby negatywnie wpłynąć na biznes. Nie oznacza to jednak, że nie dostrzega ona problemu, powołując się na konkretne przykłady łamania praw człowieka w ChRL, aby rysować podobieństwa między UE a Chinami, krytykując tą pierwszą.

Debaty na temat cyberbezpieczeństwa nie cieszyły się dużym zainteresowaniem polskich partii politycznych. Podczas gdy dyskusja na ten temat osiągnęła apogeum w latach 2019–2020 po aresztowaniu pracownika Huawei, późniejsze rozmowy w tej kwestii były ograniczone. Partie milczą również co do obaw dotyczących TikToka i związanych z nim zagrożeń dla cyberbezpieczeństwa. Istotnym wydarzeniem w tym kontekście była uchwała Rady ds. Cyfryzacji z marca 2023 r. zalecająca urzędnikom i pracownikom rządowym usunięcie aplikacji ze służbowych urządzeń.⁹⁴ Dokument ten pozostaje jednak niewiążący, a rząd nie podjął dodatkowych kroków w celu uchwalenia prawnych obowiązków, co jest prawdopodobnie spowodowane popularnością TikToka wśród polityków, używających aplikacji do budowania poparcia społecznego. Konfederacja była w tym względzie zdecydowanym pionierem, tworząc pierwszy i obecnie najpopularniejszy profil polityczny na TikToku po tym, jak ich profil na Facebooku został zablokowany przez administratorów portalu.⁹⁵

W przyszłości główną linią podziału w obozach politycznych w kwestii podejścia do Chin będzie prawdopodobnie kwestia „europeizacji” i wypracowania wspólnego stanowiska w ramach EU. Niemniej jednak pandemia COVID-19 i konflikt ukraiński skłoniły partie do ostrożności wobec Chin, która utrzyma się prawdopodobnie niezależnie od składu rządu. Ta nowa perspektywa może zachęcić Polskę do przemyślenia swojego strategicznego podejścia do Chin, obejmującego zarówno aspekty polityczne, jak i gospodarcze. Podobne rozważania staną się niezbędne, ponieważ państwo polskie może wkrótce uznać za konieczne stworzenie strategicznych ram dla swojego zaangażowania w kwestie dotyczące ChRL, zwłaszcza biorąc pod uwagę ewoluujące i coraz bardziej asertywne stanowiska swoich sojuszników, USA i UE, a także wnioski wyciągnięte z własnych kontaktów z tym krajem w ciągu ostatniej dekady i w przyszłości.

Autorka

Joanna Nawrotkiewicz – badaczka ds. Chin w Ośrodku Badań Azji na Akademii Sztuki Wojennej i laureatka „Diamentowego Grantu”. Absolwentka sinologii i prawa w ramach Kolegium MISH Uniwersytetu Warszawskiego.

✉ nawrotkiewiczj@gmail.com [@nawrotkiewiczj](https://twitter.com/nawrotkiewiczj)

Na temat MapInfluenCE

Niniejsza publikacja powstała w ramach projektu MapInfluenCE. MapInfluenCE koncentruje się na wpływach Chin i Rosji w Europie Środkowej. Badanie obejmuje w szczególności państwa Grupy Wyszehradzkiej, tj. Czechy, Polskę, Węgry i Słowację. Porównawczy charakter projektu umożliwi identyfikację taktyk stosowanych przez Chiny i Rosję oraz dostrzeżenie podobieństw i różnic w ich działaniach.

MapInfluenCE to międzynarodowy projekt, wcześniej znany jako ChinfluenCE (2017-2020). Dzięki licznym inicjatywom badawczym MapInfluenCE kształtuje ekspercką i publiczną dyskusję na temat wpływów Chin i Rosji w Europie Środkowej. Wyniki naszych badań były szeroko cytowane zarówno w mediach państw Grupy Wyszehradzkiej, jak i międzynarodowych (New York Times, BBC, Al Jazeera, Le Monde, Deutsche Welle i inne). Nasze publikacje znane są również krajowym organom ustawodawczym i Parlamentowi Europejskiemu.

Oceniamy i analizujemy wpływ reżimów autorytarnych na kraje Europy Środkowej, w tym wpływ Chin na media, sferę akademicką i elity polityczne. Badamy również wspólne działania propagandowe, dezinformacyjne i hybrydowe Rosji i Chin w regionie. Łączymy podejście akademickie i praktyczne poprzez informowanie, jak wzmacniać świadomość i odporność społeczeństw na tego rodzaju działania.

Analitycy MapInfluenCE wywodzą się ze środowisk akademickich, think tanków i organizacji pozarządowych z Czech, Słowacji, Polski i Węgier. Nasza praca nie ogranicza się jednak do Europy Środkowej – współpracujemy również z europejskimi, amerykańskimi i azjatyckimi instytucjami badawczymi (m.in. MERICS, CEPA, CAP i inne), obserwujemy wpływy Rosji w krajach Partnerstwa Wschodniego, analizujemy wzrost oddziaływania Chin na całym świecie oraz badamy relacje unijno-rosyjskie i unijno-chińskie.

OBSERWUJ NAS!

 www.mapinfluence.eu

 www.twitter.com/MapInfluenceEU

 www.twitter.com/amo_cina

@MapInfluenceEU a #MapInfluenCE

Na temat AMO

Stowarzyszenie Spraw Międzynarodowych (AMO) jest organizacją pozarządową założoną w 1997 roku w Pradze. Główną misją AMO jest przyczynianie się do głębszego zrozumienia spraw międzynarodowych przez działania edukacyjne i badawcze. Dzięki swojej aktywności w Czechach i za granicą oraz dwudziestoletniej tradycji AMO ugruntowała swoją pozycję jako wiodąca, niezależna czeska instytucja w obszarze stosunków międzynarodowych i polityki zagranicznej.

GLÓWNE CELE AMO:

- przygotowywanie briefingów, badań i dokumentów strategicznych;
- organizacja międzynarodowych konferencji, seminariów eksperckich, spotkań oraz debat publicznych;
- organizacja projektów edukacyjnych;
- komentowanie bieżących wydarzeń dla prasy lokalnej i międzynarodowej;
- tworzenie warunków niezbędnych do rozwoju nowego pokolenia ekspertów;
- popularyzacja wiedzy o stosunkach międzynarodowych w szeroko rozumianej przestrzeni publicznej;
- współpraca z lokalnymi i międzynarodowymi instytucjami o podobnych celach.

CENTRUM BADAWCZE AMO

Centrum Badawcze AMO jest wiodącym czeskim think tankiem niezwiązanym z żadną partią polityczną ani ideologią. Swoją działalnością wspiera zaangażowanie w politykę zagraniczną, zapewnia niezależną analizę aktualnych kwestii politycznych oraz wspiera publiczną debatę ekspercką na pokrewne tematy. Głównym celem Centrum Badawczego jest obserwacja, analiza i komentowanie spraw międzynarodowych, ze szczególnym uwzględnieniem czeskiej polityki zagranicznej.

OBSERWUJ NAS!

- www.facebook.com/AMO.cz
- www.twitter.com/AMO_cz
- www.youtube.com/AMOCz
- www.linkedin.com/company/AMOCz
- www.instagram.com/AMO.cz

Źródła

- 1 Alicja Bachulska, Ivana Karásková, *Chińska obecność w Polsce: przerwany romans między Pekinem a Warszawą* (Praga: Association for International Affairs (AMO), 2021), https://mapinfluence.eu/wp-content/uploads/2020/09/Mapinfluence_policy-paper_cukr-a-bic_A4_interaktivni_PL_03.pdf.
- 2 Adrian Brona et al., *Polish public opinion on China in the age of COVID-19: Desirable partner versus a source of concern* (Bratysława: Central European Institute of Asian Studies, 2021), <https://ceias.eu/wp-content/uploads/2021/03/PL-poll-report.pdf>.
- 3 Ibid.
- 4 Ibid.
- 5 Ten zwrot został szczegółowo opisany w następującym artykule: Alicja Bachulska, „What’s Behind Poland’s Sudden Change of Heart About China?,” *China Observers in Central and Eastern Europe*, 21 lipca 2021, <https://chinaobservers.eu/whats-behind-polands-sudden-change-of-heart-about-china/>.
- 6 Reid Standish, „Chinese Summit Gets Chilly Reception From Central, Eastern European Countries,” *Radio Free Europe, Radio Liberty*, 9 lutego 2021, <https://www.rferl.org/a/chinese-summit-gets-chilly-reception-from-central-eastern-european-countries/31094507.html>; Stuart Lau, „Poland’s Duda looks to thwart Moscow–Beijing axis on Ukraine,” *Politico*, 3 lutego 2021, <https://www.politico.eu/article/poland-duda-thwart-moscow-beijing-axis-ukraine/>.
- 7 „Rozmowa telefoniczna Andrzeja Dudy z Xi Jinpingiem, oficjalna strona Prezydenta Republiki Polskiej,” 29 lipca 2022, <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/biuro-polityki-miedzynarodowej/aktualnosci/rozmowa-telefoniczna-andrzeja-dudy-z-xi-jinpingiem,57175>.
- 8 „Sondaż: Ból głowy Kaczyńskiego i Tuska. Żaden wariant startu w wyborach nie zapewnia większości,” *Rzeczpospolita*, 13 lipca 2023, <https://www.rp.pl/polityka/art38732881-sondaz-bol-glowy-kaczynskiego-i-tuska-zaden-wariant-startu-w-wyborach-nie-zapewnia-wiekszosci>; „Wybory parlamentarne. Sondaż: Prawo i Sprawiedliwość przed Koalicją Obywatelską, pięć partii w Sejmie,” *TVN24*, 31 lipca 2023, <https://tvn24.pl/polska/wybory-parlamentarne-2023-sondaz-partyjny-ile-partii-wejdzie-do-sejmu-7271951>, „Zjednoczona Prawica prowadzi, alarmowa lampka dla Trzeciej Drogi. Najnowszy sondaż,” *Wprost*, 5 sierpnia 2023, <https://www.wprost.pl/polityka/wybory-parlamentarne-2023/sondaze/11337280/zjednoczona-prawica-prowadzi-alarmowa-lampka-dla-trzeciej-drogi-najnowszy-sondaz.html>.
- 9 Bartosz Kowalski, „What’s Behind Polish Dual-Track Policy on China?,” *China Observers in Central and Eastern Europe*, 1 sierpnia 2022, <https://chinaobservers.eu/whats-behind-polish-dual-track-policy-on-china/>.
- 10 „Clean path to a new model of globalization: time for European 5G realism,” *The Telegraph*, 16 lipca 2020, <https://www.gov.pl/web/usa-en/prime-minister-mateusz-morawieckis-article-in-the-telegraph---clean-path-to-a-new-model-of-globalization-time-for-european-5g-realism>.
- 11 „Premier: jeżeli Ukraina zostanie podbita, następny będzie Tajwan,” *TVN24*, 13 kwietnia 2023, <https://tvn24.pl/polska/premier-jezeli-ukraina-zostanie-podbita-nastepny-bedzie-tajwan-6899041>.
- 12 „Sprawozdanie stenograficzne z 59. posiedzenia Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 5 sierpnia 2022 r. (czwarty dzień obrad), Sejm, https://orka2.sejm.gov.pl/StenoInter9.nsf/0/EED60A8AB4C9A60DC1258895005B025C/%24File/59_d_ksiazka_bis.pdf.

- 13 Sonia Otfinowska, „Waszczykowski: Coraz mniej rozumiemy Macrona,” *Euractiv*, 11 kwietnia 2023, <https://www.euractiv.pl/section/polityka-zagraniczna-ue/news/waszczykowski-coraz-mniej-rozumiemy-macrona/>.
- 14 „A conversation with Prime Minister of Poland Mateusz Morawiecki,” *Atlantic Council*, 13 kwietnia 2023, <https://www.atlanticcouncil.org/event/a-conversation-with-prime-minister-of-poland-mateusz-morawiecki/>.
- 15 „Pełny zapis przebiegu posiedzenia Komisji ds Unii Europejskiej z dnia 22 czerwca 2022 r. (nr 146),” Sejm, <https://orka.sejm.gov.pl/zapisy9.nsf/0/BE0CD93C730CCCD8C12588760043C010/%24File/0273409.pdf>.
- 16 „Waszczykowski wzywa do objęcia Białorusi sankcjami. ‘Mogą być pośrednikiem w przekazywaniu Rosji chińskiej broni,’” *Polskie Radio 24*, 2 marca 2023, <https://polskieradio24.pl/5/1223/artukul/3128664,waszczykowski-wzywa-do-objecia-bialorusi-sankcjami-moga-byc-posrednikiem-w-przekazywaniu-rosji-chinskiej-broni>.
- 17 Sam Fleming, Alice Hancock, „Poland’s prime minister confident US Republicans will not backtrack on Ukraine,” *Financial Times*, 26 marca 2023, <https://www.ft.com/content/10b1e4c6-4337-4ec3-923f-e4548ad8a26e>.
- 18 „Macierewicz: Pomoc Chin? ‘Obawiam się nawet, gdy niosą dary,’” *Rzeczypospolita*, 20 marca 2020, <https://www.rp.pl/swiat/art821541-macierewicz-pomoc-chin-obawiam-sie-nawet-gdy-niosa-dary>.
- 19 Agata Sucharska, „Odłot Macierewicza. ‘Niemcy z Rosją i Chinami chcą zniszczyć Ukrainę i Polskę,’” *Na Temat*, 5 listopada 2022, <https://natemat.pl/447196,odlot-macierewicza-niemcy-z-rosja-i-chinami-chca-zniszczyc-polske>.
- 20 Włodzimierz Kaleta, „PiS o resecie w handlu z Chinami. Czas na nowe otwarcie,” *WNP*, 25 lutego 2021, <https://www.wnp.pl/parlamentarny/wydarzenia/pis-o-resecie-w-handlu-z-chinami-czas-na-nowe-otwarcie,127031.html>.
- 21 Jan Krzysztof Ardanowski (@jkardanowski), „Liczymy na to, że dzięki rozwojowi rynku konsumenckiego w Chinach będzie wzrastał popyt na europejskie produkty wysokiej jakości. Obecność polskich przedsiębiorców na targach w Szanghaju ułatwi nawiązanie trwałych i korzystnych relacji biznesowych z partnerami chińskimi,” Twitter, 7 listopada 2018, <https://twitter.com/jkardanowski/status/1060088778293948416?s=20>; Pełny zapis przebiegu posiedzenia Komisji Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 21 listopada 2019 r. (nr 2),” Sejm, <https://orka.sejm.gov.pl/zapisy9.nsf/0/7BB65CE34CE728ECC12584C1003DF64F/%24File/0003409.pdf>.
- 22 „Sprawozdanie stenograficzne z 74. posiedzenia Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 13 kwietnia 2023 r. (drugi dzień obrad), Sejm,” https://orka2.sejm.gov.pl/StenoInter9.nsf/0/67D5771909333250C1258991000832A7/%24File/74_b_ksiazka_bis.pdf.
- 23 „Pełny zapis przebiegu posiedzenia Komisji ds Unii Europejskiej z dnia 13 kwietnia 2023 r. (nr 209),” Sejm, <https://orka.sejm.gov.pl/zapisy9.nsf/0/00CBAF6222E8C775C125899C0049A06A/%24File/0367509.pdf>; Pełny zapis przebiegu posiedzenia Komisji ds. Unii Europejskiej z dnia 16 czerwca 2023 (nr 228),” Sejm, <https://orka.sejm.gov.pl/zapisy9.nsf/0/08B5F57CF1164655C12589DE004613D5/%24File/0389309.pdf>.
- 24 „Wystąpienie premiera Mateusza Morawieckiego na Uniwersytecie w Heidelbergu, Serwis Rzeczypospolitej Polskiej, 20 marca 2023, <https://www.gov.pl/web/czechy/Wystapienie-premiera-Mateusza-Morawieckiego-na-Uniwersytecie-w-Heidelbergu>.
- 25 „Pełny zapis przebiegu posiedzenia Komisji ds Unii Europejskiej z dnia 15 listopada 2022 r. (nr 179),” Sejm, <https://orka.sejm.gov.pl/zapisy9.nsf/0/9A00DE3D179F5674C12588FE004D41A9/%24File/0321709.pdf>.

- 26 „Marszałek Senatu przyjął Ambasadora Chińskiej Republiki Ludowej w Polsce,” Senat, 9 września 2023, <https://www.senat.gov.pl/aktualnoscilista/art,14999,marszalek-senatu-przyjal-ambasadora-chinskiej-republiki-ludowej-w-polsce.html>.
- 27 „EU-China Relations—Towards a Fair and Reciprocal Partnership,” The EPP Group, 10 marca 2021, <https://www.eppgroup.eu/newsroom/publications/eu-china-relations-towards-a-fair-and-reciprocal-partnership>.
- 28 „Sikorski apeluje do Chin: możecie odegrać wobec Ukrainy rolę, jaką odegraliście wobec Polski w 1956 roku,” TVN24, 19 marca 2022, <https://tvn24.pl/polska/kongres-po-radoslaw-sikorski-zaapelowal-do-chin-5641645>
- 29 Jowita Kiwnik Pargana, Agnieszka Waś-Turecka, „Sikorski: ‘Niemcy nie słuchały naszych ostrzeżeń o Putinie’,” *Deutsche Welle*, 24 marca 2022, <https://www.dw.com/pl/sikorski-w-studio-europa-niemcy-nie-s%C5%82ucha%C5%82y-naszyc-ostrze%C5%BCe%C5%84-o-putinie/a-61242217>.
- 30 „Wykład przewodniczącego Donalda Tuska na ceremonii rozpoczęcia roku akademickiego 2019/2020 w Kolegium Europejskim,” Rada Europejska, 13 listopada 2019, <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2019/11/13/keynote-speech-by-president-donal-tusk-at-the-opening-ceremony-of-the-2019-2020-academic-year-at-the-college-of-europe/>.
- 31 Karolina Zbytniewska, Danuta Hübner, „Europa wyznacza trendy dla całego świata [WYWIAD],” *Euractiv*, 17 października 2020, <https://www.euractiv.pl/section/instytucje-ue/interview/danuta-hubner-europa-wyznacza-trendy-dla-calego-swiata-wywiad/>.
- 32 „Sprawozdanie stenograficzne z 74. posiedzenia Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 13 kwietnia 2023 r. (drugi dzień obrad),” Sejm, https://orka2.sejm.gov.pl/StenoInter9.nsf/0/67D5771909333250C1258991000832A7/%24File/74_b_ksiazka_bis.pdf.
- 33 Jowita Kiwnik Pargana, Agnieszka Waś-Turecka, Janusz Lewandowski, „Zielony Ład zwiększy zależność od Chin,” *Deutsche Welle*, 28 stycznia 2022, <https://www.dw.com/pl/lewandowski-w-studio-europa-zielony-%C5%82ad-zwi%C4%99kszy-zale%C5%BCno%C5%9B%C4%87-od-chin/a-60584320>.
- 34 Wojciech Jakóbiak, Buzek, „Rozporządzenie metanowe w obecnym kształcie to porażka rządu (ROZMOWA),” *Biznes Alert*, 3 kwietnia 2023, <https://biznesalert.pl/rozporzadzenie-metanowe-polska-jerzy-buzek-negocjacje-spor-rzad-poslowie-parlament-europejski/>.
- 35 Daniel Czyżewski, „Jerzy Buzek dla E24: zaniechania rządzących w polityce klimatycznej są karygodne [WYWIAD],” *E24*, 20 września 2021, <https://energetyka24.com/klimat/jerzy-buzek-dla-e24-zaniechania-rzadzacych-w-polityce-klimatycznej-sa-karygodne>.
- 36 „Sprawozdanie stenograficzne z 17. posiedzenia Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 16 września 2020 r. (pierwszy dzień obrad),” Sejm, https://orka2.sejm.gov.pl/StenoInter9.nsf/0/611E908D6E8438D2C12585E6000BC95E/%24File/17_a_ksiazka_bis.pdf.
- 37 „Pełny zapis przebiegu posiedzenia Komisji Spraw Zagranicznych z dnia 10 marca 2021 r. (nr 41),” Sejm, <https://orka.sejm.gov.pl/zapisy9.nsf/0/CCC03D01D006DF86C125869B0049C89F/%24File/0106009.pdf>; „Marszałek Senatu przyjął Ambasadora Chińskiej Republiki Ludowej w Polsce,” Senat, 9 września 2020, <https://www.senat.gov.pl/aktualnoscilista/art,14999,marszalek-senatu-przyjal-ambasadora-chinskiej-republiki-ludowej-w-polsce.html>.
- 38 „Pełny zapis przebiegu posiedzenia Komisji Spraw Zagranicznych z dnia 10 marca 2021 r. (nr 41),” Sejm, <https://orka.sejm.gov.pl/zapisy9.nsf/0/CCC03D01D006DF86C125869B0049C89F/%24File/0106009.pdf>.
- 39 „Pełny zapis przebiegu posiedzenia Komisji Spraw Zagranicznych z dnia 12 października 2020 r. (nr 23),” Sejm, <https://orka.sejm.gov.pl/zapisy9.nsf/0/876A6AB6FBAC0780C125860A002DFB3D/%24File/0064009.pdf>.

- 40 Rajmund Miller, „Interpelacja nr 19583 do ministra zdrowia w sprawie przemysłu lekowego w Polsce,” Sejm, 9 lutego 2021, <https://www.sejm.gov.pl/Sejm9.nsf/interpelacjaTresc.xsp?documentId=ACB6416C807E1E12C125867A0032F737&view=S>; Henryka Krzywonos-Strycharska, „Interpelacja nr 26893 do prezesa Rady Ministrów w sprawie zabezpieczenia obywateli przed odcięciem od dostaw substancji czynnych będących składnikami leków,” Sejm, 13 września 2021, <https://www.sejm.gov.pl/Sejm9.nsf/interpelacjaTresc.xsp?documentId=B35FA4D021368DE0C125875200306433&view=S>.
- 41 „Radosław Sikorski on EU's sanctions row with China and the transatlantic partnership,” *MERICs*, 31 marca 2021, <https://merics.org/en/podcast/radoslaw-sikorski-eus-sanctions-row-china-and-transatlantic-partnership>; Karolina Zbytniewska, Danuta Hübner, „Europa wyznacza trendy dla całego świata [WYWIAD],” *Euractiv*, 17 października 2020, <https://www.euractiv.pl/section/instytucje-ue/interview/danuta-hubner-europa-wyznacza-trendy-dla-calego-swiata-wywiad/>.
- 42 Polska 2050 (@PL_2050), „Prezydent Biden podkreśla, że tak naprawdę istota tego konfliktu to nie tylko wojna rosyjsko-ukraińska, to konflikt pomiędzy demokracją, a autokracją. Tu ma na myśli Rosję, ale także Chiny,” Twitter, 26 marca 2022, https://twitter.com/PL_2050/status/1507802967830896641?s=20; Paweł Zalewski (@ZalewskiPawel), „Dla PiS możliwość niszczenia praworządności jest warunkiem suwerenności. W rzeczywistości jest odwrotnie, praworządność jest warunkiem suwerenności. Chiny i Rosja dużo łatwiej podporządkowują te państwa, w których rządzą skorumpowane oligarchie i nie ma niezawisłego sądownictwa,” Twitter, 28 listopada 2020, <https://twitter.com/ZalewskiPawel/status/1332729628134400000?s=20>.
- 43 „Pełny zapis przebiegu posiedzenia Komisji Spraw Zagranicznych z dnia 10 marca 2021 r. (nr 41),” Sejm, <https://orka.sejm.gov.pl/zapisy9.nsf/0/CCC03D01D006DF86C125869B0049C89F/%24File/0106009.pdf>.
- 44 Polska 2050 (@PL_2050), „Chiny są wstrzemięźliwym sojusz. RU, szczególnie jeżeli chodzi o atak jądrowy. To kraj, który chce zdobyć panowanie nad Tajwanem. Mam nadzieję, że stanowcza polityka Zachodu doprowadzi do tego, że Chiny przemyślą koszty zwiększenia poparcia dla RU,” Twitter, 27 października 2022, https://twitter.com/PL_2050/status/1585708527133528064?s=20.
- 45 Polska 2050 (@PL_2050), „Jeżeli dzisiaj dla Bidena tak ważne jest, aby Rosję pokonać, to Biden patrzy na Rosję nie tyle jako na samodzielne mocarstwo, bo ona takim już nie jest. Rosja, jeżeli będzie kontynuowała wysiłek zbrojeniowy i wojskowy, to w oparciu o Chiny,” Twitter, 21 lutego 2023, https://twitter.com/PL_2050/status/1628124676848332801.
- 46 Mirosław Różański (@MirekRozanski), „USA swoje stanowisko wobec zagrożenia Tajwanu mogą ‘wyrazić’ takim wsparciem UA, które pozwoli pokonać Rosję i odzyskać swoje terytoria przez Ukrainę. Takiego sygnału Chiny nie będą mogły zbagatelizować,” Twitter, 4 sierpnia 2022, <https://twitter.com/MirekRozanski/status/1555221371642417152?s=20>.
- 47 „Ile razy Władimir Putin spotkał się z Xi Jinpingiem?,” *Demagog*, 22 marca 2022, <https://demagog.org.pl/wypowiedzi/ile-razy-wladimir-putin-spotkal-sie-z-xi-jinpingiem/>.
- 48 Wsparcie dla Ukrainy tematem Parlamentarnego Forum na Rzecz Demokracji, Senat, 1 lipca 2022, <https://www.senat.gov.pl/aktualnoscilista/art,14872,wsparcie-dla-ukrainy-tematem-parlamentarnego-forum-na-rzecz-demokracji.html>; Polska 2050 (@PL_2050), „Chiny do tej pory przyjęły pozycję neutralną, z lekkim przechylem na stronę Rosji, ale nie prezentowały się jako sojusznik militarny Rosji, który Rosję jednoznacznie w tej wojnie wspiera. W głosowaniach ONZ wstrzymywały się od głosu,” Twitter, 1 marca 2023, https://twitter.com/PL_2050/status/1630877949405679618; Polska 2050 (@PL_2050), „Trudna do zaakceptowania jest sytuacja, w której jeden z członków stałych Rady Bezpieczeństwa ONZ nic sobie nie robi z tej części światowego syst. bezpieczeństwa, jaką powinna być Rada. Niestety po stronie Rosji stoją Chiny i to jest poważne wyzwanie,” Twitter, 29 kwietnia 2022, https://twitter.com/PL_2050/status/1520057922918752257?s=20.

- 49 „Sprawozdanie stenograficzne z 7. posiedzenia Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 2 marca 2020 r.,” Sejm, http://orka2.sejm.gov.pl/StenoInter9.nsf/0/DC57012B356EB924C125852000DBEB1/%24File/07_ksiazka_bis.pdf; „Pełny zapis przebiegu posiedzenia Komisji Spraw Zagranicznych z dnia 26 lutego 2021 r. (nr 40) i Komisji ds Unii Europejskiej (nr 54),” Sejm, <https://orka.sejm.gov.pl/zapisy9.nsf/0/AB27D73B0F03CED6C1258699002FB63B/%24File/0104109.pdf>; Pełny zapis przebiegu posiedzenia Komisji Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 30 listopada 2022 r. (nr 157),” Sejm, <https://orka.sejm.gov.pl/zapisy9.nsf/0/9B9F9F361EB1C07AC125896500349BA1/%24File/0327409.pdf>.
- 50 „Pełny zapis przebiegu posiedzenia Komisji ds Unii Europejskiej z dnia 14 grudnia 2022 r. (nr 187),” Sejm, <https://orka.sejm.gov.pl/zapisy9.nsf/0/758F4ADD7E0EF197C12589200027202B/%24File/0335409.pdf>.
- 51 „Pełny zapis przebiegu posiedzenia Komisji ds Unii Europejskiej z dnia 16 czerwca 2023 r. (nr 228),” Sejm, <https://orka.sejm.gov.pl/zapisy9.nsf/0/08B5F57CF1164655C12589DE004613D5/%24File/0389309.pdf>.
- 52 „Sprawozdanie stenograficzne z 66. posiedzenia Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 15 listopada 2022 r.,” Sejm, http://orka2.sejm.gov.pl/StenoInter9.nsf/0/F59BDEEBA5CF7778C12588FB007A1C39/%24File/66_a_ksiazka_bis.pdf; „Pełny zapis przebiegu posiedzenia Komisji Spraw Zagranicznych z dnia 6 października 2021 r. (nr 63),” Sejm, <https://orka.sejm.gov.pl/zapisy9.nsf/0/FEF94C5FB65AC51FC125877200341193/%24File/0177409.pdf>.
- 53 Paweł Zalewski (@ZalewskiPawel), „USA mocno podnoszą kwestię zagrożenia Europy Środkowej przez Chiny, obiecujące inwestycje w zamian za wsparcie ich stanowiska w UE i NATO. To też realne zagrożenie dla rządów prawa w regionie. Zapytajmy zatem, jaka jest przyszłość portu w Baranowie, mającego być hubem Chin w PL?,” Twitter, 14 lutego 2019, <https://twitter.com/ZalewskiPawel/status/1095943081977962497?s=20>.
- 54 „Program wyborczy 2023. Konstytucja Wolności,” Konfederacja, 23 czerwca 2023, https://konfederacja.pl/app/uploads/Konfederacja_WiN_Program_2023.pdf.
- 55 „Janusz Korwin-Mikke o dobrych stosunkach z Rosją. 'Boję się rosnącej w potęgę Ukrainy',” *Wprost*, 13 grudnia 2022, <https://www.wprost.pl/polityka/11002732/janusz-korwin-mikke-o-dobrych-stosunkach-z-rosja-boje-sie-rosnacej-w-potege-ukrainy.html>; Karolina Trela, „Grzegorz Braun z Konfederacji zyskuje popularność w Rosji. Media cytują jego słowa jako 'opinie Polaków',” *Gazeta.pl*, 29 czerwca 2023, <https://wiadomosci.gazeta.pl/wiadomosci/7,114884,29922691,grzegorz-braun-z-konfederacji-zyskuje-popularnosc-w-rosji-media.html>.
- 56 Katarzyna Przyborska, „A wtedy konfederaci staną się nową polską prawicą,” *Krytyka Polityczna*, 13 kwietnia 2023, <https://krytykapolityczna.pl/kraj/konfederaci-stana-sie-nowa-polska-prawica/>; Przemysław Witkowski, „Wielka wojna ojczyzniana w Konfederacji,” *Polityka*, 1 marca 2022, <https://www.polityka.pl/tygodnikpolityka/kraj/2156471,1,wielka-wojna-ojczyzniana-w-konfederacji.read>.
- 57 Piotr Olejarczyk, „Braun chce zniesienia sankcji na Rosję, Korwin-Mikke mówi o 'bandzie idiotów'. Konfederaci znów idą pod prąd,” *Onet Trójmiasto*, 28 września 2022, <https://wiadomosci.onet.pl/trójmiasto/sankcje-na-rosje-konfederacja-mocno-krytyczna-ogromny-koszt-dla-polakow/cmrtmp8>.

- 58 Ibid; Janusz Korwin-Mikke (@JkmMikke), „Kiedy wreszcie, bando idiotów, pojmiecie, że ‘sankcje na Rosję’ uderzają w nas?!? (por. np. https://twitter.com/M_Skrzydlo/status/1572596757229441024). Rosja kwitnie: (<https://businessinsider.com.pl/gospodarka/zyski-rosyjskich-firm-rosna-mimo-sankcji-i-to-bardzo-wyraznie/11s96wq>). Kto jest za ‘sankcjami na Rosję’ jest sabotażystą, zdrajcą... albo po prostu (najprawdopodobniej) patentowanym kretynem!,” Twitter, 27 września, 2022, <https://twitter.com/JkmMikke/status/1574691570120622080?s=20>; Janusz Korwin-Mikke (@JkmMikke), „<https://forsal.pl/swiat/rosja/artykuly/8476814,rosyjska-gospodarka-ma-sie-coraz-lepiej-ratuje-ja-handel-z-brics.html> Ja NAPRAWDĘ nie popieram Rosji! Ja tylko zwracam uwagę, że te nakładane przez demo-idiotów ‘#sankcje’ powodują, że #Rosja zarabia coraz więcej, #Chiny i #Indie mają tańszą wachę, a za to płacimy my, bo drożeje #benzyna! Dotarło?,” Twitter, 28 czerwca 2022, <https://twitter.com/JkmMikke/status/1541653835059527680?s=20>.
- 59 Krzysztof Bosak (@krzysztofbosak), „Mądre dobranie sankcji i ocena różnych propozycji oraz pomysłów na ich rozmywanie to obecnie najtrudniejsze wyzwanie w debacie europejskiej. Gra jest o to jak *jednocześnie* osłabiać Rosję, nie wzmacniać Chin i utrzymać poparcie społeczeństw UE dla sankcji. Nie teraz, a latami,” Twitter, 1 kwietnia 2022, <https://twitter.com/krzysztofbosak/status/1509868094201778181?s=20>.
- 60 Konfederacja (@KONFEDERACJA_), „Rosja przez lata zbroiła ChRL w dość nowoczesne rodzaje uzbrojenia. Putinowi nie udało się natomiast zrealizować planu, by rynek chiński zaczął odgrywać dla rosyjskiego eksportu surowców energetycznych rolę podobną do europejskiego, co wzmocniłoby poważnie Rosję wobec UE. 10/12,” Twitter, 15 listopada 2021, https://twitter.com/KONFEDERACJA_/status/1460207585714450441?s=20.
- 61 Robert Winnicki (@RobertWinnicki), „Rosja jest już de facto finansowym bankrutem i niezależnie od wyniku wojny straty gospodarcze jakie poniesie utrwala jej status peryferyjny względem Chin. Kilkaset lat po zrzuceniu mongolskiej dominacji Moskwa prawdopodobnie znów stanie się wasalem względem azjatyckiego seniora,” Twitter, 2 marca 2022, <https://twitter.com/RobertWinnicki/status/1499048463127957507?s=20>; Michał Wawer (@MichalWawer), „Niezależnie od tego, jak skończy się wojna na Ukrainie i czy Putin utrzyma się przy władzy, Rosja znalazła się już chyba na drodze do szybkiej ‘afrykanizacji’ - przekształcenia się w państwo rządzone brutalną siłą, finansowane przez Chiny i będące de facto chińską kolonią,” Twitter, 2 marca 2022, <https://twitter.com/MichalWawer/status/1499045099841462286?s=20>.
- 62 Robert Winnicki (@RobertWinnicki), „Konkludując ten fakt trzeba postawić jednak kilka zastrzeżeń zupełnie nieoczywistych w obecnej debacie elit nada Wisłą. Po pierwsze - wojna się kiedyś skończy a Rosja nie zniknie, nawet jeśli będzie jeszcze słabsza i np. dużo bardziej zależna od Chin-pozostanie naszym sąsiadem,” Twitter, 10 maja 2022, <https://twitter.com/RobertWinnicki/status/1524121715705589766?s=20>; Krystian Kamiński (@K_Kaminski_), „Pole manewru Rosjan wobec Chin będzie się tylko zmniejszać bo dysproporcja sił i zasobów między nimi może się tylko zwiększać. I to coraz szybciej, bo poza #koronawirus podstawami rosyjskiej gospodarki trzęsą Saudowie, którzy rozpoczęli wojnę cenową w globalnym sektorze naftowym,” Twitter, 21 marca 2020 https://twitter.com/K_Kaminski_/status/1241356753603788800.
- 63 Robert Winnicki (@RobertWinnicki), „Normalna dyplomacja zakłada utrzymywanie możliwie szerokich relacji i udział w grze interesów. Dlatego spotkania ministra Raua z szefami spraw zagr. różnych mocarstw, w tym Chin i Rosji, nie powinny być zaskoczeniem a stałym elementem gry dyplomatycznej. #PolitykaWielowektorowa,” Twitter, 26 września 2021, <https://twitter.com/RobertWinnicki/status/1442045212625354754?s=20>.

- 64 Krzysztof Bosak (@krzysztofbosak), „Francja w chwili próby osłabia jedność UE. A niewiele osób pamięta, że to nie tylko Macron i szefowie francuskich koncernów, ale także w zeszłym roku Scholz i szefowie niemieckich koncernów odwiedzali Chiny. I kontestowali amerykański pomysł rozwoju handlowego z Chinami,” Twitter, 13 kwietnia 2023, <https://twitter.com/krzysztofbosak/status/1646410063739863046?s=20>; Robert Winnicki (@RobertWinnicki), „Morawiecki zdefiniował dziś politykę zagraniczną rządu jako skrajnie proUE i proUSA oraz otwarcie antyrosyjską i antychińską. Tylko ślepiec nie widzi ścierania się ‘pojazdów’ imperialnych USA i Chin. Tylko szalenięc ustawia swój kraj w roli zderzaka... #PolitykaWielowektorowa,” Twitter, 17 listopada 2018, <https://twitter.com/RobertWinnicki/status/1063881012311138305?s=20>.
- 65 Robert Winnicki (@RobertWinnicki), „Netanyahu co tydzień w Moskwie, Turcy walczą z Assadem wspieranym przez Rosję, sekretarz stanu USA w walczącym o niezależność od FR Mińsku ‘mija się w drzwiach’ z delegacjami z Chin itd. Wnioski? · Geopolityczne ‘szachy’ są faktem · nie wystarczy mówić ‘jesteśmy w UE i NATO,’” Twitter, 3 lutego 2020, <https://twitter.com/RobertWinnicki/status/1224383096260382721?s=20>.
- 66 Krystian Kamiński (@K_Kaminski_), „Z polskiego punktu widzenia podsypywanie prochu pod ‘tajwańską beczkę’ nie może być dobrze widziane. Starcie USA i Chin to nawet w przypadku ograniczenia konfliktu, braku eskalacji do poziomu wojny światowej, przerwanie łańcuchów produkcji, katastrofalne tąpnięcie gospodarkę 13/14,” Twitter, 15 sierpnia 2022, https://twitter.com/K_Kaminski_/status/1559069709160665088; Janusz Korwin-Mikke (@JkmMikke), „Przez 70 lat Republika Chińska spokojnie okupowała Tajwan - i nagle USA postanowiły zdestabilizować sytuację prowokując ChRL. Po czym stchórzyły. Albo nie należało drażnić Pekinu (który jawnie żartował z tymi czołgami) albo trzeba było lądować w Taipei. USA straciły twarz w Azji!,” Twitter, 31 lipca 2022, <https://twitter.com/JkmMikke/status/1553693098101850112?s=20>.
- 67 „Sprawozdanie stenograficzne z 23. posiedzenia Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 16 grudnia 2020 r. (drugi dzień obrad),” Sejm, https://orka2.sejm.gov.pl/StenoInter9.nsf/0/B495F755D49FF1BEC1258641000A7DAC/%24File/23_b_ksiadzka_bis.pdf.
- 68 Konfederacja (@KONFEDERACJA_), „Za wcześnie jest na to by wskazywać zwycięzcę trwającej wojny gospodarczej. Za to niestety już teraz widać, że kulturowym i politycznym zwycięzcą zostały Chiny. Jeszcze niedawno najważniejsze trendy kształtowały się a następnie były narzucane całemu światu w Europie i w USA. 2/15,” Twitter, 15 czerwca 2020, https://twitter.com/KONFEDERACJA_/status/1272478278218067972.
- 69 Konfederacja (@KONFEDERACJA_), „Jestem całkowicie przekonany, że na Zachodzie nikomu do głowy by żaden lockdown nie przyszedł, gdyby nie wprowadziły go Chiny. Otrzymaliśmy te wszystkie dobrodziejstwa prosto z Chin, importując stamtąd totalitarne metody radzenia sobie z problemami. 10/15,” Twitter, 15 czerwca 2020, https://twitter.com/KONFEDERACJA_/status/1272478297352519680.
- 70 Janusz Korwin-Mikke (@JkmMikke), „Jeszcze parę tygodni temu czytałem, że te ohydne komunistyczne Chiny robią okropną rzecz: powszechny system rejestrowania twarzy... https://ithardware.pl/aktualnosci/ue_tworzy_najwiekszy_na_swiecie_system_nadrozu_biometrycznego_z_rozpoznawaniem_twarzy-20730.html Cóż: żyjemy w d***kracji - a (tfu!) Większość ludzi nie chce Wolności tylko Bezpieczeństwa!,” Twitter, 11 kwietnia 2022, <https://twitter.com/JkmMikke/status/1513606056701792263?s=20>.
- 71 Przemysław Witkowski, „Żydzi, masoni i niskie podatki. Braun i Korwin-Mikke: ukryte twarze Konfederacji,” *Polityka*, 13 lipca 2023, <https://www.polityka.pl/tygodnikpolityka/kraj/2219070,1,zydzi-masoni-i-niskie-podatki-braun-i-korwin-mikke-ukryte-twarze-konfederacji.read>.
- 72 Dominika Wantuch, „Chińsko-malopolska współpraca. Firma na ‘czarnej liście’, a wojewoda nic nie wie,” *Gazeta Wyborcza Kraków*, 21 czerwca 2016, <https://krakow.wyborcza.pl/krakow/7,44425,20275392,chinsko-malopolska-wspolpraca-firma-na-czarnej-liscie-a.html>.

- 73 Włodzimierz Kaleta, „Polsko-chińska współpraca gospodarcza: jest opcja rozwojowa,” *WNP*, 19 lutego 2021, <https://www.wnp.pl/parlamentarny/wydarzenia/polsko-chinska-wspolpraca-gospodarcza-jest-opcja-rozwojowa,126032.html>.
- 74 „Sprawozdanie stenograficzne z 26. posiedzenia Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 24 lutego 2021,” Sejm, https://orka2.sejm.gov.pl/StenoInter9.nsf/0/29D0D8C96D7202C1C1258687000F784A/%24File/26_a_ksiazka_bis.pdf.
- 75 „Sprawozdanie stenograficzne z 58. posiedzenia Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 7 lipca 2022 r. (drugi dzień obrad),” Sejm, https://orka2.sejm.gov.pl/StenoInter9.nsf/0/A22B3129F9AF1D23C125887900026EA1/%24File/58_b_ksiazka_bis.pdf.
- 76 „Sprawozdanie stenograficzne z 7. posiedzenia Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 2 marca 2020 r.,” Sejm, https://orka2.sejm.gov.pl/StenoInter9.nsf/0/DC57012B356EB924C1258520000DBEB1/%24File/07_ksiazka_bis.pdf.
- 77 Krzysztof Bosak (@krzysztofbosak), „Wnioski z rozmowy z przedsiębiorcami produkującymi materiały budowlane. Wzrost cen materiałów nie jest przejściowy. Wynika z uzależnienia zachodniego przemysłu od surowców i półproduktów z Chin. Chińczycy zamknęli etap budowania pozycji i przeszli do dyskutowania jej. 1/3,” Twitter, 2 listopada 2021, <https://twitter.com/krzysztofbosak/status/1455500661060218889?s=20>; Jakub Kulesza (@Kulesza_pl), „Obecnie jesteście świadkami negatywnych konsekwencji załamania łańcucha dostaw z Chin: niedoborów różnych półproduktów, wzrostu cen oraz ograniczenia produkcji różnych towarów. Te negatywne zjawiska mogą się pogłębić, jeżeli PL nieodpowiedzialnie rozpocznie wojnę handlową z CN. 2/4,” Twitter, 4 listopada 2021, https://twitter.com/Kulesza_pl/status/1456278120101662732.
- 78 „Bezpieczna Polska w zjednoczonej Europie – Lewica prezentuje postulaty wzmacniające bezpieczeństwo Polek i Polaków,” Lewica, 23 kwietnia 2022, <https://lewica.org.pl/aktualnosci/7574-bezpieczna-polska-w-zjednoczonej-europie-lewica-prezentuje-postulaty-wzmacniajace-bezpieczenstwo-polek-i-polakow>.
- 79 Łukasz Kohut (@LukaszKohut), „Rosja i Chiny zawierają mocny sojusz. Główny cel – walka z Zachodem. To ostatni moment na zakończenie demokracji Unii przez PiS i Orbana! I najlepszy moment na budowanie FEDERALNEJ Europy z własną armią, silną walutą i wspólną polityką zagraniczną!,” Twitter, 4 lutego 2022, <https://twitter.com/LukaszKohut/status/1489612521946423299?s=20>.
- 80 Łukasz Kohut (@LukaszKohut), „Potrzebujemy wspólnej, europejskiej polityki zagranicznej i obronnej! W obliczu imperialnej polityki Rosji i Chin, ale także ewentualnego izolacjonizmu USA, gdyby do władzy wrócił Trump - musimy stworzyć silną, europejską federację państw!,” Twitter, 20 kwietnia 2023, <https://twitter.com/LukaszKohut/status/1649088613714649089?s=20>; Lewica (@__Lewica), „Kolejni liderzy demokratycznego świata składają deklaracje, że nie pojedą do Pekinu. Wiemy, że Chiny wspierają Putina w jego polityce ekspansji na kolejne kraje, dlatego jechanie dziś do Pekinu to de facto autoryzowanie tego typu polityki,” Twitter, 30 stycznia 2022, https://twitter.com/__Lewica/status/1487722026953551875.
- 81 Andrzej Szejna, „Interpelacja nr 34342 do ministra finansów w sprawie działalności zagranicznych koncernów w Rosji,” Sejm, 28 czerwca 2022, <https://www.sejm.gov.pl/sejm9.nsf/InterpelacjaTresc.xsp?key=CFVBLK>.
- 82 Pełny zapis przebiegu posiedzenia Komisji Spraw Zagranicznych z dnia 25 lutego 2021 r. (nr 39),” Sejm, <https://orka.sejm.gov.pl/zapisy9.nsf/0/269864C132EE274EC1258699002FA8F8/%24File/0104009.pdf>.
- 83 Andrzej Szejna (@AndrzejSzejna), „Szczyt NATO w Madrycie to szok dla Putina. Wzmocnienie wschodniej flanki, poszerzenie Sojuszu o Szwecję i Finlandię, zmiana Strategii w tym wobec (wrogiej) Rosji i Chin. Ale najważniejsze to utworzenie przez USA stałej kwatery V Korpusu armii USA w Polsce,” Twitter, 29 czerwca 2022, <https://twitter.com/AndrzejSzejna/status/1542141948882030594>.

- 84 „Pełny zapis przebiegu posiedzenia Komisji Spraw Zagranicznych z dnia 10 marca 2021 r. (nr 41),” Sejm, <https://orka.sejm.gov.pl/zapisy9.nsf/0/CCC03D01D006DF86C125869B0049C89F/%24File/0106009.pdf>.
- 85 „Sprawozdanie stenograficzne z 74. posiedzenia Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 13 kwietnia 2023 r. (drugi dzień obrad),” Sejm, https://orka2.sejm.gov.pl/StenoInter9.nsf/0/67D5771909333250C1258991000832A7/%24File/74_b_ksiazka_bis.pdf.
- 86 Chińskie Radio Międzynarodowe (@redakcjapolska), „100. rocznica powstania Komunistycznej Partii Chin to dobra okazja dla Lewicy, aby przekazać przesłanie do społeczeństwa i władz Chin. Idea Komunistycznej Partii Chin 'skoncentrowania się na ludziach' jest postępową koncepcją, która jest tożsama z myślą europejskich socjalistów i Nowej Lewicy w Polsce. W obliczu wyzwań, takich jak pandemia, globalne zmiany klimatyczne i konkurencja między krajami tylko działając wspólnie możemy skuteczniej rozwiązywać globalne problemy – powiedział Andrzej Szejna, wiceprzewodniczący Nowej Lewicy i wiceprzewodniczący Polsko-Chińskiej Grupy Parlamentarnej,” Facebook, 23 czerwca 2021, <https://www.facebook.com/redakcjapolska/videos/190163089687845/>.
- 87 „Włodzimierz Kaleta, Polsko-chińska współpraca gospodarcza: jest opcja rozwojowa,” WNP, 19 lutego 2021, <https://www.wnp.pl/parlamentarny/wydarzenia/polsko-chinska-wspolpraca-gospodarcza-jest-opcja-rozwojowa,126032.html>; „Włodzimierz Kaleta, Lewica chce zacieśnienia relacji z Chinami,” WNP, 2 marca 2021, <https://www.wnp.pl/parlamentarny/wydarzenia/lewica-chce-zaciesnienia-relacji-z-chinami,127881.html>.
- 88 Ibid.; Łukasz Trybalski, „Polsce grozi wojna handlowa z Chinami. W tle walka o sieć 5G,” *Super Biznes*, 17 września 2019, <https://superbiz.se.pl/wiadomosci/grozi-nam-wojna-z-chinami-aa-sRQK-4Un6-AQ4n.html>.
- 89 Włodzimierz Kaleta, „Polsko-chińska współpraca gospodarcza: jest opcja rozwojowa,” WNP, 19 lutego 2021, <https://www.wnp.pl/parlamentarny/wydarzenia/polsko-chinska-wspolpraca-gospodarcza-jest-opcja-rozwojowa,126032.html>.
- 90 Razem (@partiarazem), „@ZandbergRazem: Czas kupowania wszystkiego z Chin nieodwołalnie się kończy. Mikrochipy, procesory, substancje czynne do leków trzeba produkować tu, na miejscu,” Twitter, 27 listopada 2022, <https://twitter.com/partiarazem/status/1596860494350290944?s=20>.
- 91 „Sprawozdanie stenograficzne z 30. posiedzenia Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 9 maja 2021 r. (pierwszy dzień obrad),” Sejm, http://orka2.sejm.gov.pl/StenoInter9.nsf/0/519EBED65142E3CAC12586DB00015BB6/%24File/30_a_ksiazka_bis.pdf.
- 92 „Pełny zapis przebiegu posiedzenia Podkomisji stałej ds elektromobilności z dnia 7 lutego 2023 r. (nr 9), Sejm, <https://orka.sejm.gov.pl/zapisy9.nsf/0/448592B42377DA4CC125895700485800/%24File/0058909.pdf>.
- 93 „Pełny zapis przebiegu posiedzenia Komisji Zdrowia z dnia 6 kwietnia 2022 r. (nr 161),” Sejm, <https://orka.sejm.gov.pl/zapisy9.nsf/0/3B7BAA7CD87E3944C125882B001FB3FF/%24File/0245709.pdf>.
- 94 „Uchwała nr 7 Rady do Spraw Cyfryzacji z dnia 27 marca 2023 roku w sprawie nakazu usunięcia aplikacji TikTok przez urzędników i pracowników administracji publicznej z telefonów służbowych,” Ministerstwo Cyfryzacji, <https://www.gov.pl/web/cyfryzacja/dokumenty-rady-kadencji-2021-2023>.
- 95 Katarzyna Przyborska, „A wtedy konfederaci staną się nową polską prawicą,” *Krytyka Polityczna*, 13 kwietnia 2023, <https://krytykapolityczna.pl/kraj/konfederaci-stana-sie-nowa-polska-prawica/>.

